

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra Pedagogiky

Diplomová práce

INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKÉ REPUBLICE

INTEGRATION OF FOREIGNERS IN THE CZECH REPUBLIC

Bc. Eva Pátková

Vedoucí práce: PhDr. Jarmila Mojžíšová, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: N Anglický jazyk - Pedagogika

2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Integrace cizinců v České republice vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a že všechny uvedené prameny a literatura byly řádně citovány. Tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17.6.2015

Podpis:

Poděkování

Ráda bych touto formou poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní PhDr. Jarmile Mojžíšové Ph.D., která mi byla při zpracování práce velkou oporou. Obzvláště bych chtěla ocenit její vlídný přístup a čas, který si na mě vyhradila. Její rady a připomínky pro mě byly inspirujícím nasměrováním. Děkuji jí za celkové obohacení mého pohledu na toto téma a rozvinutí hlubšího zájmu o danou problematiku.

Odrasovým můstkem pro mě byl i seminář s paní PhDr. RNDr. Hana Voňkovou, Ph.D., Ph.D., která mi ukázala, jakým směrem se mám při psaní ubírat.

Mé poděkování patří i všem cizincům, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Jejich ochota účastnit se interview mě překvapila. Jmenovitě tedy děkuji: Mai, Eleně, Maríi, Nastě, Tanye, Veronice, oběma Sarám, Alimu, Diegovi a Rafaelovi.

Klíčová slova: integrace, cizinci, Česká republika, multikulturalismus, diskriminace, rasismus

Key words: intergration, foreigners, the Czech Republic, multiculturalism, discrimination, racism

Abstrakt

Diplomová práce *Integrace cizinců v České republice* pojednává o sociálním začlenění přistěhovalců v české společnosti s ohledem na strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační dimenzi. Právě toto jsou určující faktory ovlivňující jejich pobyt v České republice. Empirická část se zabývá vnímáním české reality očima vybraných cizinců z různých zemí žijících v České republice. Jejich poznatky jsou sbírány kvalitativním výzkumem. Během rozhovoru poskytli cizinci detailní informace o svém pobytu v České republice a podkryli tím problémy, s kterými se v hostitelské zemi potýkají. Ukázalo se, že pro začlenění do majoritní společnosti hraje významnou roli nejen podoba kultur, ale i jejich subjektivní pocit integrace.

Abstract

The diploma thesis *Integration of Foreigners in the Czech Republic* deals with the social integration of immigrants into Czech society with respect to structural, cultural, interactive and identifying dimensions. These are the crucial factors influencing their stay in the Czech Republic. The empirical part concerns perception of Czech reality through the eyes of selected foreigners from different countries living in the Czech Republic. Their findings are collected by qualitative research. During the interview, they provided detailed information about their stay in the Czech Republic and thus revealed issues which they deal with in the host country. It came out that a significant aspect of integration is not only the similarity of cultures but also foreigners' subjective feeling of integration.

Obsah

ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Cizinci na území České republiky	9
1.1.1 Vývoj migrace	9
1.1.2 Složení migrantů	10
1.1.3 Motiv migrace a volba cílové země	11
1.1.4 Adaptační strategie	12
1.1.5 Budoucnost v České republice	12
1.2 Sociální integrace	13
1.2.1 Strukturální dimenze	15
1.2.2 Kulturní dimenze sociální integrace	20
1.2.3 Interaktivní dimenze sociální integrace	23
1.2.4 Identifikační dimenze integrace	26
1.2.5 Porovnání integrace cizinců z vyspělých a rozvojových zemí	29
1.3 Závěr k teoretické části	31
2 PRAKTICKÁ ČÁST	32
2.1 Metoda sběru dat	32
2.2 Výzkumný vzorek	33
2.2.1 Identifikace respondentů:	34
2.3 Metoda zpracování dat	35
2.4 Strukturální dimenze	36
2.5 Kulturní dimenze sociální integrace	46
2.6 Interaktivní dimenze sociální integrace	51
2.7 Identifikační dimenze sociální integrace	55
2.8 Motivace jít do České republiky	61
2.9 Adaptační strategie	64
2.10 Budoucnost	65
3 ZÁVĚR	66

Použité zdroje	71
Seznam příloh	74
Příloha č. 1 - Rozhovor - Vzor	75
Příloha č. 2 - Rozhovor se Sárou, B. (USA).....	80
Příloha č. 3 - Rozhovor s Nast'ou (Ukrajina)	89

ÚVOD

Celý svět se pomalu, ale jistě stává multikulturním. V jednotlivých státech se snoubí různé národy a kultury. Zatímco se tento jev vyskytuje v západním světě poměrně běžně, Česká republika se s cizinci teprve seznamuje.

Protože žiji více než 10 let v prostředí s jinými kulturami, zajímalo mě, jak se situace vyvíjí v České republice. Vzhledem k tomu, že jsem v cizích zemích sama byla cizinkou, měla jsem touhu dozvědět se, jak se cizinci cítí naopak u nás.

Postoje Čechů vůči cizincům v mém okolí se různí, nicméně tolerance vůči jiným národům se mi zdála nízká, a proto jsem si vše chtěla ověřit a přijít jevu na kloub. Zajímalo mě, zda je moje domněnka odlišná od vnímání samotných cizinců. Rozhodla jsem se je proto oslovit a udělat s nimi tříhodinové rozhovory.

Cílem diplomové práce bude zjistit míru sociální integrace vybrané skupiny cizinců žijících v České republice a zjistit důležitost jednotlivých oblastí sociální integrace pro jejich začlenění. V souladu s teoretickou částí se zaměřím na dimenze strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační. Rozdělení sociální integrace na tyto dimenze odráží pojetí Rákoczyové.¹

Díličními cíli práce bude zjištění motivů cizinců k příchodu do České republiky a překážek a předsudků, s kterými se musí vyrovnat. Jejich odpovědi budou následně zpracovány a analyzovány.

¹ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Cizinci na území České republiky

1.1.1 Vývoj migrace

Migrace do České republiky je poměrně krátkého trvání. Počet cizinců v České republice před rokem 1989 byl téměř zanedbatelný. Migrace probíhala řízeně. Na území socialistického Československa migrovali zejména lidé z východního bloku. Důvodem jejich migrace bylo především studium nebo pracovní zkušenosti. Migranty byli zejména Vietnamci, Řekové, Makedonci, Poláci, Maďaři, Kubánci, Mongolové, Korejci, Angolané, Laosané a Kypřané. Počet a složení cizinců se změnilo po roce 1989.²

Po druhé světové válce bylo nařízeno zvýšení příslušníků slovanských národů jako kompenzace za odsunutí Němců (2 820 000). Ideologie hlásala společnost bez národnostních menšin. Poválečná imigrace čítá také příchod Řeků a slovenských Romů.

3

Rozpadem sovětského bloku a vstupem České republiky do Evropské unie se stala Česká republika cílem mnoha přistěhovalců. Imigrace je ovlivněna také politikou Evropské unie.⁴

Novodobý trend poukazuje na dynamiku nárůstu počtu cizinců v České republice. Přestože je jejich počet ve srovnání s jinými evropskými zeměmi nízký (4,5 %), dynamika je vysoká. Od roku 1993 se během 15 let zvýšil počet migrantů z přibližně 80 000 na 440 000. K největšímu přílivu došlo v 90. letech, kdy se během pouhých 3 let zvýšil jejich počet dvojnásobně. Výrazně vzrostl počet přistěhovalců také během let

² RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 16. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

³ DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. s. 60-61. ISBN 978-80-87623-02-2.

⁴ TAMTÉŽ (DOHNALOVÁ), S. 63

2003 až 2008. 173 000 z nich mělo v roce 2008 trvalý pobyt na území České republiky.⁵

Celkový počet cizinců v České republice k roku 2013 je **439 189 cizinců**.⁶

1.1.2 Složení migrantů

Převážnou část migrantů v České republice tvoří lidé z evropských států, přičemž 33 % z nich je z členských zemí Evropské unie a 44 % pochází ze zemí mimo Evropskou unii. 20 % přistěhovalců je z Asie, 1 % z Afriky a 2 % z Ameriky.⁷

Nejpočetnější skupiny jsou migranti z **Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu**. Představují dvě třetiny všech migrantů. Zatímco migrace Slováků klesla, počet přistěhovalců z Vietnamu a Ukrajiny se v letech 2001 až 2008 více než zdvojnásobil. Zvýšil se také počet Mongolů, Moldavanů a Němců.⁸

Z celkového počtu migrantů převažují muži. Pouze u některých států převládají ženy (Rusko a Mongolsko). 90 % přistěhovalců se nachází v ekonomicky činném věku. Narůstá také počet dětí cizinců narozených v České republice a těch, které se vzdělávají v českém školství. To svědčí o tom, že v České republice vyrůstá mimo jiné i 2. generace Vietnamců.⁹

⁵ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s 16-17. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁶ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. [online]. Poslední aktualizace 1.4.2015. [datum citace 20. 7. 2012]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

⁷ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s 17. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 17. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁹ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

1.1.3 Motiv migrace a volba cílové země

Důvodem pro migraci není pouze touha po ekonomickém zisku, přestože do České republiky přijíždějí za prací i cizinci ze skupiny EU 15 a vyspělých zemí. Tito lidé mohou být například nespokojeni s pracovními podmínkami v jejich zemi. K migraci mohou vést i osobní důvody (partner, počátek nového vztahu, sňatek), pracovní nabídka, ekonomická situace v zemi původu (nezaměstnanost, obtížné hledání práce), nebo touha po poznání nových zemí, lidí a prostředí. Pro některé lidi je migrace do České republiky neukončenou kapitolou. Bauman v „Úvahách o postmoderní době“ rozlišuje typ „tuláka“ a „turisty“, které je mezi migranty snadné najít. Pro tuláka je důležité, aby se na žádném místě neusadil. Poznávání nových míst je pro něho smyslem života, přestože žádné z míst nesplňuje jeho očekávání. Pro turistu je důležitá vazba na svoji rodnou zemi.¹⁰

Drbohlav uvádí, že motivací Ukrajinců pro příchod do České republiky bývá také nepříznivá či špatně dostupná zdravotní péče nebo problematická sociální podpora chudiny.¹¹

Česká republika se dle Maseye cílem migrace stává buď záměrně nebo náhodně. Při záměrné migraci rozhodují zejména partneři, kamarádi žijící v České republice nebo předešlá zkušenost s pobytem v České republice. Sociální síť vytvořená před příjezdem do České republiky se nazývá *family and friend effect*.¹²

Motivací pro migraci do České republiky je také obliba této země, její kultury, přírody, atmosféry a prostředí.¹³

Hlavní destinaci v České republice představuje Praha, která je cílem asi pro třetinu přistěhovalců. V Praze tvoří cizinci svým podílem 11% populace. Vysoké množství migrantů vykazuje také Brno, Plzeň, Pardubice a Mladá Boleslav.¹⁴

¹⁰ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), S. 52

¹¹ HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 73 s. Učební texty vysokých škol. ISBN 80-7318-424-9.

¹² TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), S. 53

¹³ TAMTÉŽ, S. 54

¹⁴ TAMTÉŽ, S.19

1.1.4 Adaptační strategie

Jazykové kurzy jsou považovány za dobrý začátek pro migraci. Cizinci tak rychle a snadno proniknou na pracovní trh, získají kontakty a odrazí se tím dále. Za vhodnou adaptační strategii je považováno také společné bydlení ať už s lidmi z domácí země nebo ostatními přistěhovalci.

Někteří cizinci mají vytvořené sociální vazby ještě před příchodem do České republiky. To prvotní adaptaci výrazně usnadní a někdy dokonce ovlivní rozhodnutí do České republiky přijít.¹⁵

1.1.5 Budoucnost v České republice

Setrvání v České republice závisí jednak na práci a jednak na soukromém životě. Ze soukromého života ovlivňuje setrvání zejména vývoj partnerského vztahu a manželství s občany České republiky. Dalšími faktory jsou: aktuální úroveň integrace, vytvoření kontaktů a jiné vazby (rodina, byt, podnikání). Důvodem pro setrvání v oblasti práce může být obava z hledání práce v zemi původu. To je typické zejména pro cizince s jazykovou kompetencí, která je však v zemi jejich původu bezcenná.¹⁶

¹⁵ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 54. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

¹⁶ TAMTÉŽ, S. 55

1.2 Sociální integrace

Sociální integrace je nejčastěji definována jako včleňování probíhající v několika oblastech, na straně hostitelské země i na straně cizinců.¹⁷

Uherek tvrdí, že cizinci jsou nejen přínosem, ale zároveň i hrozbou v cílových zemích. Hostitelské země se musí vyrovnat s osobami, které se odlišují od místních.¹⁸

Společné soužití může mít různé podoby. Bosswick a Heckmann uvádějí, že záleží jak na přístupu majoritní společnosti, tak i na samotných cizincích. Segregace a marginalizace přistěhovalců může být jednou z podob.¹⁹

Barša a Baršová poukazují, že opačným způsobem je asimilace, při které dochází k úplnému splynutí přistěhovalců s majoritní společností. Totální potlačení identity přistěhovalců však není nutnou podmínkou k soužití v míru. Evropské politiky zastávají názor, že cizinci by se měli přizpůsobit v klíčových otázkách jako je jazyk a liberálně - demokratické principy. **Různost je naopak tolerována v oblasti náboženství a kultury.** Integrace odmítá segregaci a vyloučení kvůli sociokulturní odlišnosti. Teorie je založená na principech svobody, rovnosti a solidarity.²⁰

¹⁷ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 24. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

¹⁸ TAMTÉŽ, S. 23

¹⁹ TAMTÉŽ, S. 23

²⁰ HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 73 s. Učební texty vysokých škol. ISBN 80-7318-424-9.

Sociální integrace je výsledkem několika dimenzí, oblastí, které působí na začleňování přistěhovalců. Jedná se o typologii převzatou od Bosswicka a Heckmanna:

- strukturální (přístup k hlavním institucím cílové země);
- kulturní (získání esenciálních znalostí a dovedností přijímací země-původní kompetence však mohou být zachovány);
- interaktivní (přijetí do sociální sítě hostitelské společnosti);
- identifikační (subjektivní oblast integrace, pocit sounáležitosti s přijímací skupinou).²¹

²¹ TAMTÉŽ, S. 25

1.2.1 Strukturální dimenze

Práce

Castles a Miller uvádějí, že se strukturální dimenze zabývá zejména začleněním přistěhovalců v ekonomické oblasti. Svou pozornost dostává především trh práce, který je jedním z hlavních integrujících mechanismů. Pro označení práce přistěhovalců za úspěšnou, je nutné, aby jejich práce byla kvalitní (co se týká mzdy, pracovních podmínek a možnosti sociálních vztahů s hostitelskou společností). Mezi ukazatele neúspěšné integrace patří například práce cizinců na marginálních pozicích s nízkou kvalitou nebo vykonávání práce označované jako „práce pro cizince“.²²

K marginalizaci patří také situace, kdy cizinci musí pracovat jako podnikatelé či živnostníci. Přistěhovalci se obecně potýkají s vyšší mírou nezaměstnanosti než domácí pracovníci. (viz OECD 2008a)

Dle Bommese a Kolba pracují někteří cizinci v etnicky vymezeném segmentu pracovního trhu. Sociální vazby uvnitř této skupiny jsou velmi rozvinuté. Stejný etnický původ mají podnikatelé, zaměstnanci, zákazníci a věřitelé.²³ Etnicky provázané je město ve městě-Sapa v Praze s širokou nabídkou vietnamských služeb pro Vietnamce.²⁴

Lelkes popisuje, že dle integrační politiky Evropské unie je účast na pracovním trhu spojena s ekonomickou samostatností (přistěhovalci platí daně a nejsou závislí na sociálních dávkách). Vyšší míra chudoby se považuje za selhání v ekonomické integraci. Jsou to právě cizinci ze třetích zemí, kteří jsou chudobou v Evropě ohroženi.²⁵

Příjmy cizinců ovlivňují také úroveň jejich bydlení. Edgar tvrdí, že sociální a ekonomické mechanismy staví přistěhovalce do nevýhodného postavení. Výsledkem

²² RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 26. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

²³ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), s.26

²⁴ UHEREK, Zdeněk a kol. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s. 167. ISBN 978-80-87112-12-0.

²⁵ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ) s.27

může být nekvalitní bydlení nebo bydlení v nevýhodné lokalitě. Část cizinců je dokonce ohrožena bezdomovectvím.²⁶

Barša a Baršová nastiňují, že pro sociální integraci je rovněž důležitý přístup přistěhovalců ke vzdělání. To zahrnuje nejen vzdělávání integrační, ale také přístup k dalšímu vzdělávání a pracovnímu výcviku. Je zdrojem sociálních kontaktů. Asselin tvrdí, že majoritní společnost si může společným soužitím utvářet pozitivní postoje a porozumět minoritě.²⁷

Schnapper in Migdal uvádí, že dalším faktorem ovlivňující sociální integraci je pobytový a občanský status. Zatímco pobytový status (krátkodobý, dlouhodobý, trvalý pobyt) určuje práva a povinnosti cizince, občanství kromě toho umocňuje i jeho sounáležitost.

Jak tvrdí Gabal, občanství umožňuje jedincům volit, přestože v některých státech Evropské unie postačoval k tomuto účelu i dlouhodobý pobyt. Dlouhodobý pobyt rovněž umožňuje cizincům přiblížit svá sociální a ekonomická práva k právům občanů České republiky (kupovat nemovitosti, získávat sociální dávky nebo přístup na trh práce).²⁸

Evropská integrační politika rozšiřuje práva cizinců s trvalým pobytem a cizinců ze třetích zemí. Přibližuje tím občanská a sociální práva právům cizinců ze zemí Evropské unie. Cizinci z Evropské unie mají volný přístup na pracovní trh. Cizinci třetích zemí ale potřebují pracovní povolení. Možnost pracovat získávají cizinci z třetích zemí také tím, že mají v České republice trvalý pobyt.

Integrace na pracovním trhu je zaměřena zejména na zaměstnatelnost cizinců. Jedná se především o nejrůznější kurzy (jazykové, rekvalifikační, zvyšování kvalifikace) a nebo získávání dovedností pro hledání práce.²⁹

²⁶ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 27. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

²⁷ TAMTÉŽ, S. 28

²⁸ TAMTÉŽ, S. 28

²⁹ TAMTÉŽ, S. 29-30

Cizinci v České republice mají zájem o práci na základě předchozího ucházení se o práci v této zemi, zájmu o konkrétní nabídku a nebo je k tomu dovedly změny v soukromém životě. Někteří cizinci volí migraci po předchozím pobytu v České republice. Důvodem pro setrvání či návrat do České republiky je i studium na české vysoké škole. Cizinci poté mohou setrávat kvůli konkrétní nabídce (poptávková migrace).³⁰

V České republice existuje poměrně vysoká **poptávka po práci, ve které se používají jazyky**. Cizinci si poněkud snadno mohou vydělat peníze výukou, překladatelskými a tlumočnickými službami a průvodcovskou činností. Kromě učitelů jazyků si lehce najdou práci také pracovníci IT. Vyhledávání jsou ale cizinci také pro znalost určitého jazyka či znalost určité kultury (například v call centrech).³¹

Massey uvádí, že zatímco cizinci z vyspělých zemí pracují na místech primárního trhu práce, cizinci z třetích zemí pracují na místech domácími obyvateli odmítaných .

Cizinci mohou své podnikání založit na exkluzivitě na trhu. Pokud by si Francouzi otevřeli francouzskou pekárnu ve Francii, pravděpodobně by nebyli tak úspěšní jako v České republice, kde takováto pekárna chybí.³²

Vzdělávání a kvalifikace

Během pobytu v České republice se cizinci mohou nejčastěji setkat s kurzy českého jazyka nebo kurzy nutnými pro získání práce. Vysokoškolského vzdělání se cizinci účastní zejména na programech typu Erasmus či Sokrates.³³ Nejvíce cizinců lze najít v českém školství právě na vysokých školách. Z celkového počtu 284 558 vysokoškoláků je mezi nimi 38 942 cizinců, což představuje 13,7 %.³⁴

³⁰ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 58. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

³¹ TAMTÉŽ, S. 59

³² TAMTÉŽ, S. 60

³³ TAMTÉŽ, S. 61

³⁴ INKLUSIVNÍ ŠKOLA: Počty cizinců na školách. [online]. Poslední aktualizace 3.7.2013. [datum citace 4. 7. 2015]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozi/pocty-cizincu-na-skolach>

Životní úroveň

Životní úroveň se odvíjí od pracovní pozice. Cizinci mohou životní úroveň hodnotit z různých hledisek: vzhledem k jejich nákladům, vzhledem k průměrnému příjmu v České republice a nebo vzhledem k příjmu za stejnou práci, kterou by vykonávali v domácí zemi. Například životní úroveň lidí ve Vietnamu je velmi nízká. Většinou žijí na vesnici a k obživě jim slouží zemědělství.³⁵ Na počátku migrace se někteří cizinci nebrání nižším příjmům z důvodu *strategie adaptace na nové prostředí*. V základu se však životní úroveň odráží zejména od nákladů na bydlení.

U některých cizinců se životní úroveň může navýšit i příspěvky od zaměstnavatelů (byt, firemní auto, atd.) nebo příspěvky ze země původu (za šíření kultury své země-často jazykoví lektoři).³⁶

Bydlení

Přistěhovalci nejčastěji využívají při hledání bydlení konexí na krajanů, ostatní cizince, partnery, Čechy nebo zaměstnavatele. Zaměstnavatelé někdy poskytují příspěvek na bydlení. Realitní kanceláře a internetové stránky nebývají cizinci příliš využívány. Způsob bydlení ovlivňují 4 faktory: finanční možnosti, pobyťový status, rodina a délka pobytu. Ne všichni cizinci z této skupiny si mohou dovolit vlastní bydlení (lidé pracující ve školství).

Mladí cizinci volí spolubydlení s ostatními cizinci nebo domácím obyvatelstvem. Výhodou tohoto typu bydlení je tvorba sociálních kontaktů. Naopak cizinci s dětmi preferují stálejší typ bydlení (vlastní dům nebo byt v klidné lokalitě). Koupě vlastní nemovitosti je vázáno na pobyťový status (člen EU nebo po získání trvalého pobytu).³⁷

³⁵ HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. s. 49. Učební texty vysokých škol. ISBN 80-7318-424-9.

³⁶ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 62-63. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

³⁷ TAMTÉŽ, s. 63-64

Veřejné instituce

Veřejné instituce legalizují pobyt cizinců a vydávají pracovní povolení. Česká republika omezila své pravomoci po vstupu do Evropské unie, protože postavení cizinců členských zemí Evropské unie je téměř totožné s občany České republiky. Omezení se tedy týkají převážně přistěhovalců z třetích zemí nemajících trvalý pobyt. Nedostatek informací ohledně pobytu a práce může vést k nelegální činnosti v České republice.³⁸

Informace o pobytu v České republice čerpají cizinci hlavně od krajanů, kteří prošli obdobnou situací. Češi mají v této oblasti méně informací než cizinci.

Přistěhovalcům může s informacemi pomáhat také jejich partner až do doby než jsou připraveni na komunikaci v češtině sami.

Neregulérních aktivit se dopouštějí cizinci zejména pro to, aby obešli administrativu nebo pro neznalost podmínek práce a pobytu. Dopouštějí se jí zejména přistěhovalci ze zemí mimo Evropskou unii, protože získání živnostenského listu je pro ně obtížnější. Legislativu obcházejí například podnikáním na živnostenský list někoho jiného. To je typické při výuce jazyků.

Cizinecká policie je vstupní branou cizinců do České republiky. Cizinci vnímají rozdílné zacházení s přistěhovalci ze zemí Evropské unie a mimo ní. Komunikace s úředníky je ztížena jejich nedostatečnou jazykovou kompetencí. Nepříjemné jsou také dlouhé fronty, které cizinci řeší někdy tím, že za sebe vyšlou někoho jiného.³⁹

³⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 65. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

³⁹ TAMTÉŽ, S. 65-68

1.2.2 Kulturní dimenze sociální integrace

Jak uvádí Martikainen, během akulturalizace by se cizinci měli seznámit se znalostmi a kompetencemi, které jsou pro danou společnost normou. Jedná se o získání určitých vzorců chování a hodnot.

Dle Uherka spočívá integrace v tom, že si přistěhovalec osvojí roli akceptovanou danou společností. Jeho jednání se stane předvídaným.

Významnou součástí kulturní integrace je také jazyková znalost. Ta je nezbytná pro rozvoj sociálních vztahů s majoritní společností.

Důležitá není podle Martikainena pouze integrace ze strany přistěhovalců, ale také míra, do jaké je hostitelská společnost ochotna respektovat kulturní odlišnosti. Není přitom nutné totální potlačení původní kultury.⁴⁰

Barša a Baršová popisují, že kulturní integrace je do jisté míry vázána na charakteristiku společnosti a její schopnost přijmou prvky jiné kultury. To má souvislost s obecnějšími postoji hostitelské společnosti k odlišnostem. Důležité jsou také institucionální podmínky pro kulturní integraci, například právo na sdružování se v etnických, náboženských a kulturních organizacích. V mnoha zemích jsou informace o kultuře, politice a ústavních hodnotách předávány na integračních kurzech.⁴¹

K orientaci slouží nejrůznější programy zaměřené na orientaci cizinců v novém prostředí. Často mají formu infobrožur nebo webových stránek (www.domavcr.cz), které jsou dostupné v několika jazycích.

V České republice působí organizace zaměřené na udržování zvyků cizinců (například Česko-mongolská, Česko-arabská, Česko-vietnamská). K nejrozšířenějšímu typu pro-integrační propagace patří prezentace o kulturních zvycích menšinové společnosti. V posledních letech se však ukázalo, že občané České republiky nemají o přijetí

⁴⁰ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 30-31. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁴¹ TAMTÉŽ, S. 31

odlišností zájem. 68 % Čechů si myslí, že by se cizinci měli přizpůsobit zdejšímu zvyklostem [CVVM 2008a].⁴²

Jazyk

Význam znalosti jazyka může být různý. Někteří se bez této znalosti obejdou, jiní přisuzují jazyku význam v tom, že je obohacuje o kulturu a poznání.⁴³ Naopak někteří cizinci nepociťují nutnost naučit se český jazyk. Jedná se zejména o zaměstnance mezinárodních firem. Vzhledem k tomu, že jazykem firmy bývá angličtina, cizinci se do pracovní sféry integrují úspěšně. Důležitým důvodem učit se česky bývá doba setrvání v České republice.

Přílišnou motivací neoplývají cizinci s představou o krátkodobém pobytu a cizinci s mezinárodní sociální sítí. K osvojení si českého jazyka cizinci využívají kurzů (jazykové, na vysokých školách), aktivní samostudium, pasivní osvojování během pobytu (rodina, přátelé, kolegové), sledování televize a poslouchání rádia.⁴⁴

Druhým aspektem znalosti jazyka je úroveň, které chtějí cizinci dosáhnout. Zatímco někomu postačí základní znalost jazyka, jinému se zdá vysoká úroveň jazyka nutná. Instrumentální význam znalosti jazyka si klade za cíl dorozumět se v každodenních situacích (obchod). Sociální význam znalosti spočívá ve vytváření sociálních sítí (obohacení se o českou kulturu a mentalitu).⁴⁵

Volný čas

Přestože se způsob trávení volného času cizinců zásadně neliší od majoritní společnosti, důležitou roli hraje právě znalost jazyka. Opera či koncert český jazyk nevyžadují, divadelní představení však ano. Bariéru v účasti na volnočasových aktivitách tvoří nesnadné získávání informací o událostech, jelikož jsou informace

⁴² RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 31-32. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁴³ TAMTÉŽ, S. 71

⁴⁴ TAMTÉŽ, S. 73

⁴⁵ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 73. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

psány v českém jazyce. Tento fakt motivuje cizince učit se češtinu. Mezi nejčastěji volené aktivity patří sport, turistika, kultura a přátelé. ⁴⁶

Informovanost o životě ve společnosti

Cizinci se více zajímají o dění ve společnosti v jiných zemích nebo v zemi svého původu. Jedním z důvodů je jazyková bariéra či nepochopení uspořádání politických záležitostí. Tyto bariéry lze překonat komunikací s rodinou a přáteli. Většinou se cizinci zabývají společenským děním až ve chvíli, kdy se jich začne týkat (například profesně). Informovat o České republice se mohou cizinci přes zahraniční média, přes která mohou zároveň udržovat i kontakt se zemí původu. Technologie významně redukuje pocit odcizení. ⁴⁷

⁴⁶ TAMTÉŽ, S. 74

⁴⁷ TAMTÉŽ, S. 76

1.2.3 Interaktivní dimenze sociální integrace

V interkulturní dimenzi je pozornost věnována vztahům mezi cizinci a majoritní společností. Cizinci navazují jak vztahy blízké, tak méně blízké. Typickým příkladem blízkého, intimního vztahu jsou smíšená manželství. K těm méně blízkým patří vztahy neformální (se sousedy, přáteli, známými) a vztahy formalizované (v zájmových organizacích, spolcích, církvích) ⁴⁸

De Palo, Faini a Venturini uvádějí, že sociální síť je považována za hlavní faktor vytváření sociálního kapitálu. Jsou to zdroje, které může přistěhovalec mobilizovat. Aldridge (2002) rozlišuje 3 typy sociálního kapitálu, který přistěhovalci v hostitelské zemi budují:

- 1) vnitroskupinový (bonding) - vychází z pevných vazeb uvnitř skupiny (v rodině nebo etnické skupině);
- 2) přemostující (bridging) - vyhází z méně pevných vztahů, které překračují hranice příbuzenských nebo etnických skupin;
- 3) spojovací (linking) - jedná se o osoby na různých pozicích co se týče moci nebo sociální struktury společnosti (kontakty s vlivnými lidmi). ⁴⁹

Bosswick, Heckmann a Goodson, Phillimore se shodují, že sdružování do etnických enkláv skýtá výhody i nevýhody. Velký užitek představuje zejména na počátku integrace cizinců. Slouží jako odrazový můstek a zabraňuje sociální izolaci. Zároveň však může představovat izolaci vůči domácí společnosti. Cizinci nezískají jazykové a kulturní kompetence. ⁵⁰

Orientace na kontakty v rámci etnické skupiny může být ale také vynucená. Jednou z hlavních příčin bývají negativní postoje většinové společnosti (rasismus).

⁴⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie; s. 32. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁴⁹ TAMTÉŽ, S. 32

⁵⁰ TAMTÉŽ, S. 33

Postoje majoritní společnosti se tedy do interaktivní integrace promítají velmi značně. Sociální sítě a přemostovací sociální kapitál může být rozvinut jen velmi obtížně, pokud je hostitelská společnost uzavřená a jsou v ní ukotveny předsudky. Předpokladem úspěšného sociálního kapitálu přemostování je vzájemnost a důvěra.

V roce 2008 byly publikovány výsledky výzkumu (data CVVM 2008a a 2008), které ukazují, že v České republice jsou cizinci považováni za problém. Zajímavé je, že nikoliv v místě bydliště respondentů, což svědčí o existenci předsudků vůči cizincům. Dotázaní Češi uvedli, že rozlišují postoj k jednotlivým cizincům dle jejich původu. Za sympatické označili Slováky, kdežto Vietnamce a Ukrajince hodnotí méně pozitivně. 45 % respondentů také uvedlo, že zná blíže nějakého cizince usazeného v České republice. Nejčastěji to byli právě Slováci, Vietnamci a Ukrajinci. Toto číslo napovídá, že dochází k tvorbě inter-etnických sociálních sítí.⁵¹

Tato dimenze zkoumá především sociální síť cizinců. Zabývá se tím, jaké je národnostní složení jejich kontaktů. Významnou roli ve složení hraje jazyková vybavenost, práce, rodina a osobní preference.

Kontakty s českou majoritou

Jazyková bariéra nemusí vždy znamenat distancování se od Čechů. Právě nedostatečná znalost českého jazyka může motivovat cizince k vyhledávání kontaktu s majoritní společností. Sociální kontakty jsou důležité již v počáteční fázi pro snadnější adaptaci. Příbuzenské vztahy však (manžel/ka Čech, Češka) nezaručují hustější strukturu kontaktů s majoritou. Cizinci mohou totiž preferovat soudržnost s ostatními cizinci.⁵²

Cizinci hodnotí povahu Čechů z hlediska vlastních zkušeností a také ji porovnávají s lidmi v zemi svého původu. Proto mohou někteří cizinci považovat Čechy například za veselé, zatímco jiným mohou připadat pesimističtí.⁵³

⁵¹ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 33. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁵² TAMTÉŽ, S. 76

⁵³ TAMTÉŽ, S. 77

Kontakty s cizinci a krajany

Vyhledávání kontaktu s dalšími cizinci je jednou z adaptačních strategií. Cizinci si předávají cenné zkušenosti a řeší podobné problémy. Nejsilnější jsou vazby mezi krajany.

Soudržnost s krajany přispívá k jiné integraci než s Čechy, kteří pomáhají cizincům proniknout do českého prostředí a českého jazyka. Se svými krajany mohou mluvit rodným jazykem, sdílet problémy vlastní pouze cizincům a symbolicky udržovat kontakt s domovem.

V některých případech se jedinec pohybuje pouze v komunitě cizinců či krajanů. Tento způsob pobytu může být nechtěný (částečná integrace) a nebo záměrný (selektivní integrace). Tento jev způsobuje například zahraniční pracovní kolektiv.⁵⁴

⁵⁴ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 78. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

1.2.4 Identifikační dimenze integrace

Tato dimenze se zabývá otázkou začlenění cizinců do české společnosti. Sounáležitost cizince ve společnosti je určena občanstvím-formální (instrumentální) složka a národní identitou- neformální (emocionální) složkou.⁵⁵

Zajímá se o subjektivní vnímání sounáležitosti s domácím obyvatelstvem. Identifikace jedince znamená postoj cizince, který sebe a společnost vnímá jako jednu jednotku. Jedinec může pociťovat národní hrdost ke společnosti a považovat se za součást skupinového „my“ vzhledem k jiné skupině.⁵⁶

Individuální identita je dle Sna výsledkem příslušenství k řadě sociálních skupin, není vázána pouze na příslušenství k jedné skupině. Jedinec může být součástí hostitelské země i země svého původu a udržovat s ní vztahy. Szaló tvrdí, že tak získává pocit dvou či více domovů a dvou či více národních identit. Jedinec si tak vytvoří „transnacionální identitu“.

Identita jedince se přeměňuje během integrace. Původní identita se obohacuje o prvky majoritní společnosti.

Jenkins uvádí, že role během integrace představuje i majoritní společnost, která rozhoduje, kde jsou hranice pro začlenění.

Sociální integrace je složitou záležitostí. Je ovlivněna nejen motivací přistěhovalců, ale také postoji majoritní společnosti, institucemi a přistěhovaleckou politikou.⁵⁷

⁵⁵ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 79. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁵⁶ TAMTÉŽ, S. 34

⁵⁷ TAMTÉŽ, S. 34

Domov

To, kde se cizinec cítí jako doma, může být ovlivněno konotací tohoto slova. Pro někoho znamená domov místo, kde jsou jeho rodiče, pro jiného místo pobytu či místo narození. Na určení místa domova se podílí také motiv příchodu a plánovaná doba pobytu. Identita s českou společností je tedy subjektivní záležitostí. Pojem domov se odvíjí od sociálního, geografického, kulturního, pracovního, časového a teritoriálního pojetí slova domov.⁵⁸

Věrnost vůči zemi svého původu byla dlouho považována za samozřejmost. Nyní však dochází k protínání identit a vazby na původní domov mohou časem ochabovat. To je typické zejména pro cizince dlouhodobě žijící v cizí zemi.⁵⁹

Občanství

Vzhledem k volnému pohybu osob zemí Evropské unie se již občanství nepovažuje za hranice sounáležitosti. Změna občanství by tedy přispěla spíše k získání práv než k pocitu češství. Občané Evropské unie si jsou rovni, a proto by změna občanství postrádala význam. Kromě toho, ponecháním si původního občanství mohou mít cizinci větší částky vyplácené ze systému sociálního zabezpečení.⁶⁰

Identita

Česká identita se vyskytuje především u cizinců s českými kořeny. Lze předpokládat, že cizinci, kteří by chtěli vychovávat své děti v České republice, spatřují určitou sounáležitost s českou identitou.

Mít cizinecký status může mít i výhody. Výhody spočívají například v osobní volnosti, svobodě, nižší zodpovědnosti. Tyto klady si uvědomují zejména cizinci, pro které nebyla situace v zemi původu příznivá.

⁵⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 79. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

⁵⁹ TRBOLA, Robert, ed. a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, ed. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 121, 7 s. ISBN 978-80-7416-067-7.

⁶⁰ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), S. 81

Obtížné je též vymezení české identity. Avšak vnímání evropské identity bylo jednoznačné. Současná globalizace vede někdy ke smíšeným identitám, které vycházejí z teorie transnacionální migrace (dvojí domov).⁶¹

Subjektivní ztotožnění s českou společností

Země původu předurčuje, do jaké míry se cizinec ztotožní s českou společností. Podobnost zemí ovlivňuje sounáležitost. Rovněž osobnostní rysy cizince a jeho kontakty se podílejí na ztotožnění s majoritní společností. Vzrůstající délka pobytu může mazat rozdíly ve zvycích a chování.⁶²

⁶¹ TAMTÉŽ, S. 83

⁶² RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 83. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

1.2.5 Porovnání integrace cizinců z vyspělých a rozvojových zemí

Zatímco cizinci z vyspělých zemí považují migraci pouze za jednu z možností, pro migranty z rozvojových zemí je to často nutností (ekonomické a humanitární důvody). Tím se liší také motivy migrace. U cizinců z vyspělých zemí se objevuje stěhování pro touhu po změně, poznání nových lidí nebo nové kultury.

Sociální a ekonomická integrace je u cizinců z vyspělých zemí snadnější. Důvodem je vyšší úroveň vzdělání, práce na primárním trhu práce a jazykové a kulturní kompetence. Role cizinců je často spojována s vysoce kvalifikovanou pracovní silou. Vnímání cizinců z těchto zemí je proto u české veřejnosti a zástupců veřejných institucí, kteří například udělují pracovní povolení, pozitivní.⁶³

Status trvalého pobytu či status občanství Evropské unie usnadňuje cizincům strukturální integraci. Potvrzení o trvalém pobytu má pro občany Unie pouze formální význam, zatímco pro cizince z třetích zemí jde o legalizaci jejich pobytu.⁶⁴

Rovněž jazykové a kulturní kompetence předurčují cizince z vyspělých zemí k získání práce v primárním sektoru. Jedná se o práce pro Čechy méně dostupné.

Na občany z vyspělých zemí je nahlíženo lépe než na cizince z rozvojových zemí a zemí kulturně odlišných. S kategorizací cizinců se lze setkat nejen u pracovníků veřejné instituce, ale také u majoritní populace, což ovlivňuje proces integrace některých z nich.⁶⁵ Uplatňuje se hierarchie cizinců podle země původu. Tu pociťuje cizinec nejen při kontaktu s institucemi, ale také v běžných situacích, kde se projevuje jeho vzhled, chování a schopnost dorozumět se.⁶⁶

⁶³ TAMTÉŽ, S. 85

⁶⁴ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), S. 85

⁶⁵ TAMTÉŽ (RÁKOCZYOVÁ), S. 86

⁶⁶ ŠANDEROVÁ, Jadwiga. *Sociální nerovnosti v kvalitativním výzkumu: sborník z konference: Praha, říjen 2007*. Vyd. 1. Praha: Institut sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, 2007. s. 57. ISBN 978-80-254-0812-4.

Interaktivní dimenze integrace rozlišuje význam sociálních sítí. Zatímco kontakt s majoritní společností přispívá ke kulturní integraci, kontakt s ostatními cizinci napomáhá se strukturální dimenzí integrace (trh práce, bydlení).⁶⁷

⁶⁷ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 86. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

1.3 Závěr k teoretické části

V České republice žije 439 189 cizinců. Tento počet představuje 4,5 % z celkové populace v zemi. Nejvíce jsou zastoupeni cizinci z Ukrajiny, Slovenska a Vietnamu. Jejich hlavní destinací je Praha. Převládají mezi nimi muži. Počet cizinců v České republice roste. Vyrůstají tu již 2. generace cizinců.

Cizinci přicházejí do České republiky z různých důvodů. Mezi ty nejčastější patří motivy osobní, pracovní a studijní. Důvodem může být také například špatná zdravotní péče v zemi původu nebo obliba české kultury.

Vhodnou adaptační strategií bývá jazykový kurz nebo společné bydlení. Někteří cizinci však mají vytvořené kontakty ještě před příchodem do České republiky. Jejich budoucí setrvání záleží na soukromém životě a práci. V rozhodování o budoucnosti hraje roli také míra jejich integrace a kontakty, které tu mají.

Hlavním tématem je sociální integrace cizinců, což si lze představit jako včleňování v několika oblastech. **Jedná se o vzájemnou spolupráci jak na straně cizinců, tak na straně hostitelské.** Cizinci by se měli přizpůsobit v otázkách jazyka a liberálně-demokratických principů. Tolerance by naopak měla být zachována v oblasti náboženství a kultury. Teorie sociální integrace vychází z rovnosti, svobody a solidarity.

2 PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Metoda sběru dat

Dotazník vycházel z teoretické části diplomové práce. Otázky byly konstruovány na základě jednotlivých dimenzí popsaných v knize Sociální integrace cizinců v České republice.⁶⁸ Důraz byl tedy kladen na strukturální, kulturní, interaktivní a identifikační dimenzi sociální integrace. Přestože se dotazník skládal z konkrétních otázek, někdy bylo nutné se na bližší informace doptat. Otázky byly kladeny v předem připraveném pořadí, které bylo u všech dotázaných dodrženo. Často se stávalo, že během interview prosakovaly informace o motivu příchodu, ačkoliv mu byl věnován celý oddíl závěrem setkání. Zdaleka to nebylo na škodu, naopak, informace se vynořovaly přirozeně. Odpovědi cizinců se lišily v rozsahu. To vyplývá z jejich odlišné komunikativnosti a z jejich zaujetí pro danou otázku. Rozhovorů se zúčastnilo celkem 11 cizinců. Setkání se konala vždy individuálně. Jedno setkání trvalo přibližně 3 hodiny. Místem rozhovoru byly kavárny v centru Prahy. Vzhledem k oblibě cestování a pracovním povinnostem cizinců musely být 4 rozhovory provedeny elektronicky. Tato forma byla ve většině případů plodná, jelikož měli dotázaní čas k přemýšlení o odpovědích. Bližší mi byl ale osobní kontakt. Podstatnou součástí rozhovoru byla i nonverbální komunikace jako mimika, gesta a intonace doprovázející jejich výpovědi. Během rozhovoru jsem si dělala do počítače poznámky, které jsem poté doma přepisovala a následně analyzovala. Výpovědi budu citovat bez úprav, pouze rozhovory vedené v anglickém jazyku jsem přeložila do češtiny. Během rozhovoru vyvstávala stále nová témata, která by byla zajímavá zpracovat, ale informace překračují rozsah této práce.

⁶⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. s. 83. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

2.2 Výzkumný vzorek

Rozhovorů se zúčastnilo 11 lidí. Z počátku byly získány kontakty na cizince ze španělsky mluvících zemí, a proto se zdálo, že se celá práce zaměřuje na cizince ze Španělska a Jižní Ameriky. Později bylo od této myšlenky upuštěno, aby byl výzkumný vzorek pestřejší. Vzhledem k mému zájmu o jazyky se mi podařilo kontaktovat cizince na jazykové akci „*Sdílej svůj jazyk*“ . Této akce jsem se zúčastnila několikrát. Mé poslední návštěvy byly účelové a jasně se zaměřovaly na získání respondentů do diplomové práce. 3 respondentky jsem poznala na vysoké škole. Všechny jsou studentky oboru Anglický jazyk. Časem se objevovali stále další cizinci, s kterými by bylo možné rozhovory uskutečnit. Vzorek byl vybrán záměrným výběrem, ale vyskytovala se i možnost metody sněhové koule. Preferovala jsem však cizince, které osobně znám. Cizinci ve vzorku pro tuto diplomovou práci jsou specifictí tím, že se zajímají o cizí jazyky. Povolání učitele jazyků bylo poměrně frekventované. I přes rozmanitost jazykových dovedností byly rozhovory uskutečněny v anglickém jazyce, přestože je angličtina mateřským jazykem pouze 2 z nich. Poté byly odpovědi přeloženy. 3 dotazníky byly vyplněny v českém jazyce. Výpovědi těchto respondentů budou uváděny v původní podobě bez úprav. Věk respondentů se pohyboval v rozmezí od 22 do 35 let. Nejdelší dobou pobytu bylo 9 let. Účastníci pocházeli z 9 různých zemí: ze Španělska (2), Ukrajiny (2), Peru, Salvadoru, Vietnamu, Velké Británie, Spojených Států Amerických, Francie a Slovenské republiky. Překvapením byla neuvěřitelná ochota všech cizinců. Většina odpověděla krátce poté, co jsem je kontaktovala a bylo vidět, že se rozhovoru rádi zúčastní. Projevili zájem podívat se na nová místa, procvičit si český jazyk a sdílet své zkušenosti. Zdáli se být potěšeni, že mohou přispět osobně ke zhotovení diplomové práce. Ještě před dokončením se mnozí ptali na výsledky rozhovorů.

2.2.1 Identifikace respondentů:

Jméno	Země původu/etnicita	Věk	Délka pobytu v ČR	Činnost
Ali	Francie (otec Alžírán a matka Španělka)	35	1 rok	prodejce francouzského vína v ČR
María	Španělsko (rodiče Španělé)	27	1, 7 roku	učitelka španělštiny, babysitter
Elena	Španělsko (rodiče Španělé)	34	3 roky	letuška v Saudské Arábii
Rafael	Peru (Polsko-Palestinský původ)	27	10 měsíců	student VŠ
Diego	El Salvador (prarodiče francouzsko-španělského původu)	26	10 měsíců	student VŠ, zaměstnanec firmy na solární panely
Tanya	Ukrajina (rodiče Ukrajinci)	23	6 let	student VŠ, učitelka angličtiny
Nasťa	Ukrajina (rodiče Rusové)	22	8 měsíců	student VŠ
Veronika	Slovenská republika (rodiče Slováci)	25	7 let	student VŠ, učitelka angličtiny
Mai	Vietnam (rodiče Vietnamci)	22	9 let	student VŠ
Sarah, B.	USA (židovské kořeny)	27	10,5 měs.	učitelka angličtiny
Sarah, V.	Velká Británie (otec Brit a matka z Karibských ostrovů)	33	6 let	učitelka angličtiny

2.3 Metoda zpracování dat

Nasbíraná data z rozhovorů byla induktivně analyzována. Při rozebírání byla dodržena struktura teoretické části diplomové práce. Data tedy odpovídají jednotlivým dimenzím sociální integrace. Poznatky respondentů byly porovnány s teorií. Do analýzy byly zahrnuty všechny otázky z rozhovorů. Nejdříve byl vyvozen závěr týkající se odpovědí všech respondentů. Součástí analýzy byly i vybrané příklady. Tam, kde se názory lišily, bylo vybráno větší množství výpovědí.

2.4 Strukturální dimenze

Práce

Strukturální dimenze se soustředí zejména na ekonomickou situaci cizinců. K tomu neodmyslitelně patří i otázka práce. Vzhledem k nízkému věku některých respondentů nebylo možné zjistit u všech dotázaných zkušenost s trhem práce.

Mai: Nepracuji – studuji. Přijela sem kvůli studiu.

Potvrdila se domněnka, že většina cizinců využívá znalosti jazyka k získání práce. Respondenti dokážou profitovat nejen z mateřského jazyka, ale také z jazyků, které se učí. Obecně cizinci prokázali znalost více než jednoho jazyka, kterým se dorozumí. Výsledek může být ovlivněn výběrem participantů. Jednalo se většinou o spolužáky z oboru Anglický jazyk a nebo o účastníky zájmové akce „*Sdílej svůj jazyk*“. Lze tedy předpokládat jejich zvýšený zájem o cizí jazyky. Pro mnoho z nich platí, že se na trhu práce uplatňují v oboru, který vystudovali. Jedná se zejména o respondenty vyučující jazyk. Ve své rodné zemi či v České republice studují/vystudovali obor učitelství nebo lingvistiku. Přesto se často živili ve své zemi jiným zaměstnáním. Paradoxně se více věnují vystudovanému oboru v České republice než v zemi původu. Určitou roli zde hraje také věk, kdy cizinci odešli ze své země. Cizinci také uvedli, zda by bylo možné sehnat stejnou práci v zemi původu. V několika případech zaznělo, že by to nebylo tak jednoduché (většinou kvůli nedostatečné kvalifikaci). V odpovědích se také objevilo, že by stejnou práci, jako vykonávají v České republice, sice sehnali, ale nebyli by tak dobře placení. Někteří respondenti nemají o podmínkách pro získání stejné práce v zemi jejich původu přesné informace.

Veronika: Pracuju v jazykové škole jako učitelka angličtiny. Vyučuji také soukromě. Předtím jsem dělala kontrolu kvality překladu. K tomu byla důležitá hlavně angličtina, o slovenštinu tam ani tak nešlo. Na Karlově Univerzitě studuju obor Anglický jazyk-Matematika. Tuto práci bych asi mohla dělat i na Slovensku. Nevím, jak přesně, ale jazykovky tam jsou.

Diego: *Pracuju jako asistent prodeje pro firmu Solarity. Vyrábějí solární panely a protože chtěli otevřít pobočku v Jižní Americe, hledali rodilého mluvčího španělštiny. Práce, kterou zde dělám, odpovídá části mého bakalářského studia. Doma jsem měl tři práce: call centrum, logistika a manažer produkce výroby. Tuto práci, kterou dělám v České republice, bych v Salvadoru mohl dělat, ale za méně peněz.*

María: *Pracuju jako učitelka španělštiny. Vyučuju děti a dospělé. Někdy hlídám děti. Práce, kterou tu dělám, odpovídá mému vzdělání asi tak na 50 %. Moje studium bylo zaměřené na děti-primární pedagogiku. Zde vyučuji i dospělé a starám se o děti. Ve Španělsku jsem pracovala jako číšnice (1 rok). Nikdy jsem tam nepracovala jako učitelka. Myslím, že tuto práci, co dělám v Čechách, bych ve Španělsku dělat nemohla. Španělské rodiny se starají o své děti samy a abych byla učitelka, tak to je tam méně příležitostí.*

Sarah, B.: *Jsem učitelka na volné noze. Pracuju pro Caledonian school a učím také soukromě. Dalo by se říci, že práce odpovídá mému studiu lingvistiky. V USA jsem dělala pekařku a předtím jsem studovala. V Americe bych učit nemohla, potřebovala bych vyšší kvalifikaci.*

Sarah, V.: *Mám tu dvě práce. Jedna z nich je pro PORG, kde učím děti na základní škole. Druhá práce je můj vlastní byznys: učím děti anglicky. Práce plně odpovídá mému vzdělání. Jsem kvalifikovaná učitelka. V Anglii jsem pracovala jako učitelka na základní škole, takže tuto práci bych tam určitě dělat mohla.*

Tanya: *Vyučuju angličtinu, což koresponduje s mým vzděláním. Studuju Anglický jazyk-Ruštinu na Karlově Univerzitě. Na Ukrajině jsem byla studentkou. Vyučovat angličtinu bych tam sice mohla, ale nevyplatilo by se to. Učit mě obecně moc nebaví, ale tady je to aspoň lépe placené.*

Na sehnání práce si stěžovala pouze jedna dotázaná. Zatím nepracuje nejen ze studijních důvodů, ale také proto, že ji zaměstnavatelé odmítají. Na stejnou pozici (pomocnice) byla vybrána její česká kamarádka, s kterou se na brigádu společně hlásily. Dalším důvodem znesnadňujícím sehnání práce byl údajně její pobyťový status.

Mai: *Nepracuji pro žádnou firmu. Měla jsem problém najít brigády (např. jednou jsem šla s českou kamarádkou se přihlásit do jedné agentury, která nabízí práce atd. Vyplnila jsem přihlášku, zaplatila jsem a nakonec mi říkali, že nemůžou mi dát práci, protože mám jen trvalý pobyt, oni chtějí českého občanství. Jen jsem si říkala, jestli vědí vůbec co to znamená trvalý pobyt.) Po několikaletých neúspěšných pokusů o práci, jsem se vzdala. Jednou jsem také šla do jednoho obchodu s oblečením s českou kamarádkou hledat práci – tam psali, že shání pomocníky. Nechaly jsme tam životopisy a doufaly jsme, že budeme tam spolu pracovat. Nakonec se ozvali jen kamarádce a mně ne 😊 vím o hodně Vietnamských lidech, kteří pracují v bankách nebo pro advokátním kanceláři pro Čechy. Ale nevím, proč mě nikdo nechce a vždycky se mi nepovedlo najít žádnou práci 😊 asi jsem ještě nenašla správné místo pro sebe.*

Podařilo se jí sehnat práci pouze jako dobrovolnice.

Mai: *Jinak jsem jako dobrovolník v jednom domově pro seniorů na Praze 2 již 4 roky a moc ráda tam chodím.*

V tomto případě lze hovořit o neúspěšné integraci, protože je cizinka zatím v České republice nezaměstnaná a nebo jí jsou nabízeny marginální práce. Ostatní respondenti získali v České republice kvalitní práci, jejich integraci na pracovním trhu lze považovat za úspěšnou.

Pro dalšího respondenta je důvodem k nehledání si práce nedostatek času a plán jet domů.

Rafael: *Nepracuji tu, ale chtěl bych. Problém je v tom, že nemám příliš volného času a navíc můj plán je jet domů.*

Respondenti pracující v České republice pracují bez výjimky všichni v Praze. Mezi respondenty se objevili i tací, kteří v České republice žijí, ale momentálně pracují v zahraničí.

Mai: *Dělám teď dobrovolnici v Anglii. Starám se o staré lidi. Moje práce v Anglii neodpovídá tomu, co studuju.*

Elena: *Jsem letuška a pracuju v Saudské Arábii. Tato práce neodpovídá mému vzdělání. Ve Španělsku jsem pracovala jako IT konzultantka a marketingová asistentka až do té doby, než jsem se přestěhovala na Blízký východ, kde jsem začala pracovat jako letuška. Práci letušky bych mohla dělat i ve Španělsku, ale je těžké ji sehnat.*

Dotazník pokrýval i oblast vztahů v práci. Nejdůležitějším aspektem bylo zjistit národnost zaměstnavatele, kolegů a klientů. Předpokládala jsem, že se cizinci budou držet takových pracovních míst, kde pracují i další cizinci nebo dokonce jejich krajané. Výsledkem ukazuje, že respondenti zaměstnaní v zahraničí pracují výhradně pro mezinárodní firmy s kolegy z různých zemí a zahraniční klientelou. Avšak cizinci zaměstnaní v České republice pracují převážně pro české firmy. Pouze jedna respondentka uvedla, že zde kdysi pracovala pro mezinárodní firmu. Přestože se jedná o českého zaměstnavatele, jejich kolegové nebývají pouze Češi. Tento trend se vyskytuje zejména v jazykových školách, kde jazyky vyučují lidé z různých států.

Sarah, V.: *Můj zaměstnavatel je Čech. Moji spolupracovníci jsou Češi, Britové a Američani. Moji klienti jsou Češi.*

Sarah, B.: *Moji klienti jsou všichni Češi. Moji kolegové jsou Češi, Američani, Angličané a ostatní. Takže asi 50 % Čechů a 50 % cizinců.*

Tanya: *Klienti jsou hlavně Češi. Jsou tu také kolegové z jiných zemí, například: Američané, Španělé a Rusové. Ti učí jiné jazyky.*

María: *V jazykových školách mám španělské a české kolegy. Studenti jsou Češi. Někdy jsou mými klienty napůl Češi a napůl Španělé. Když dělám babysitting, klienty jsou Španělé, Italové, Češi a Američani.*

Klientela složená z lidí stejné národnosti jako respondent je k povšimnutí také u cizince ze Salvadoru.

Diego: *Moji kolegové jsou z Angoly, Turecka a Čech. Moji klienti jsou z Jižní Ameriky.*

Jedna respondentka uvedla, že její nadřízený, kolegové a klienti jsou všichni Češi.

Zajímavá byla odpověď dotázané, která sice zatím nepracuje, ale až si bude hledat práci, nebude se ucházet o místo v české společnosti, ale v mezinárodní. Vede ji k tomu neblahá zkušenost s českými zaměstnavateli při hledání práce v minulosti.

Mai: Pak bych možná zkusila mezinárodní firmu než českou, protože mám pocit, že jí vadí asiátům. Ze vlastní zkušenosti, mně napadlo pak si zkusit do mezinárodní firmy, protože tam budou další cizinci a třeba nikdo neřeší z jakého původu jsi.

Z kurzů, které by pomohly k získání práce, byly nejčastěji zmiňovány kurzy metodiky pro učitele jazyků. Pouze jedna respondentka uvedla, že jí někdo zasvětil do toho, jak zde hledat práci.

Sarah, B.: Dělal jsem tady kurz TEFL (pro učitele). Během kurzu mi ukázali, do jakých společností mám napsat atd.

María: Poslední dobou navštěvuju setkání pro učitele (2 měsíce). Každý den tam chodím na pár hodin.

Ali: Nikdo mi neukázal, jak tu mám hledat práci. Hledám ji sám (posílám životopisy do různých firem a hledám na internetu).

Při hledání práce hrál významnou roli internet (www.jobs.cz a www.facebook.com) a přátelé cizinců. Někteří dotázaní našli práci přes agenturu nebo je zaměstnala přímo škola, na které dělali kurz pro jejich budoucí zaměstnání.

Elena: Práci jsem našla přes agenturu.

Sarah, V.: Práci jsem našla přes kamarádku a z vlastní iniciativy.

Sarah, B.: Přijela jsem sem, abych tu udělala kurz TEFL. To bylo na Caledonian school. Po skončení kurzu mě tam zaměstnali.

Tanya: Práci jsem našla na www.jobs.cz.

Veronika: *Práci jsem našla přes známost, přes kamarádku. Práci v jazykovce přes facebook.*

Diego: *Práci jsem našel na facebooku a díky mému kamarádovi.*

María: *Práci učitelky jsem našla přes facebook a hlídání přes španělské kamarády.*

Bydlení

Většina dotázaných cizinců bydlí v polarizovaných oblastech, tedy v místech s více než 60ti % jednoho etnika (Čechy). V odpovědích se častěji vyskytovaly oblasti Strašnice a Dejvice. Právě v Dejvicích si dotázaní všímali, že zde bydlí i jiní cizinci.

Sarah, V.: *Žiju na Dejvické a potkala jsem tu spoustu Angličanů.*

Někteří dotázaní potkávají ostatní cizince na kolejích, které jsou určeny převážně pro cizince.

Tanya: *Bydlím na koleji 17. listopadu, kde jsou Slováci a studenti na Erasmu.*

Nasťa: *Kolej Krystal je kolej jenom pro lidi, kteří se chtějí naučit česky (Srbové, Rusové, Ukrajinci).*

Nejčastější bydlení je spolubydlení v bytech, kde má každý svůj pokoj a koupelnu s kuchyní sdílí s ostatními. K takovému typu bydlení přispívá také mladistvý věk dotázaných. Jejich bydlení je srovnatelné s majoritní společností stejné věkové kategorie.

Sarah, B: *Bydlím v bytě s další Američankou z kurzu TEFL.*

Převážná většina dotázaných bydlí s dalším cizincem. Nejedná se vždy pouze o krajany.

Sarah, V.: *Bydlím s dívkou z Kazachstánu.*

Rafael: *Sdílím byt s Diegem (Salvador) a s Miguelem (Kolumbie).*

Mai: *Bydlím u svých příbuzných z Vietnamu.*

María: *Byt sdílím s dalšími lidmi ze Španělska. Chtěla jsem byt jak ve Španělsku, protože se mi stýská po rodině, kamarádech, domovu. Proto bydlím se Španěly. Pomáhá mi to.*

Některým cizincům, když se rozhodli hledat bydlení, byly vazby na ostatní cizince nápomocné.

Rafael: *Bydlím s lidmi z univerzity. Jsou to také cizinci. Společně jsme se rozhodli najít si byt s terasou.*

S Čechem v bytě bydlí jedna respondentka ze Španělska. Je to její partner. Jako jediná z 11 dotázaných má své vlastní bydlení (nebydlí v pronájmu). Je to byt 3+kk.

Při výběru bydlení nebyla rozhodující pouze cena, ale také lokalita. Někteří cizinci chtěli bydlet v centru, ale později se přesunuli z finančních důvodů do vzdálenějších lokalit. Cizinci preferovali při hledání bydlení blízkost na metro.

Elena: *Lokalita byla při hledání bydlení prvním faktorem. Chtěla jsem bydlet blízko MHD a ve vzdálenosti asi 15-20 minut od centra.*

2 dotázaní zmínili, že si přejí najít místo s terasou nebo se zahradou.

Rafael: *Hledali jsme bydlení s terasou (na grilování a párty).*

K dalším vedlejším faktorům patřil: klid, dobrá prosvětlenost, čistota a dobré vztahy s ostatními v bytě. Všichni dotázaní bydlící ve sdíleném bytě mají svůj vlastní pokoj jen pro sebe, což je oproti Čechům mnohdy nadstandard. Úroveň a kvalita jejich bydlení jsou srovnatelné.

Vzdělání

Kromě 3 respondentů mají zkušenost se vzděláváním v České republice všichni dotázaní. Tito cizinci se však vzdělávají v češtině sami. Ostatní zde absolvovali kurz českého jazyka.

Rusky a ukrajinsky mluvící cizinky prošly kurzem na ÚJOPu (Ústav jazykové a odborné přípravy), kde měly kromě českého jazyka také výuku českých reálií a odborných

předmětů. Tento kurz se považuje za integrační. Účastníci se na něm dozví cenné informace ohledně pobytu.

Nasťa: *Mám tam nejen češtinu, ale i odborné předměty. Je to pro lidi, kteří chtějí studovat na Karlově Univerzitě.*

6 z 11 dotázaných má zájem studovat na českých vysokých školách. 3 dotázaní studují Anglický jazyk, 2 studenti Přírodní zdroje a životní prostředí a 1 se chystá studovat Kulturologii. 2 dotázané zde studovaly již na střední škole. Dotázaní považovali české školství za kvalitní. Přilákalo je i kouzlo Prahy.

20 000 Slováků je studenty českých státních vysokých škol⁶⁹.

Veronika: *Absolvovala jsem tu celé magisterské vzdělání na UK (obor AJ-Matematika). Spolu se mnou šlo do Prahy asi 8 dalších spolužáků. Přišla jsem nejen kvůli Praze, ale také kvůli vzdělání. Myslím, že vzdělání je tu lepší a náročnější.*

Rafael: *Studuju zde Přírodní zdroje a životní prostředí. Také to máme v Peru, ale chtěl jsem vycestovat a v Praze jsem našel vhodný kurz.*

2 dotázané zde absolvovaly kurz pro učitele.

Legální status

U respondentů se objevily všechny typy pobytů kromě občanství. Nejméně spokojená je cizinka s krátkodobým pobytem, protože ho musí neustále obnovovat.

Sarah, B.: *Momentálně jsem mezi vízy (mezi dvěma krátkodobými pobyty). Stále je to legální, v procesu. Mám obavy, protože mi mohou říct, abych jela domů, což je nepříjemné. Ráda bych měla něco více legálního. Ale dostat povolení k práci nebylo problematické. Pracuju na Živnostenský list a je to dobrý.*

⁶⁹ SLOVENSKÁ INVAZE: Týden. Praha: Empressa Media, a.s., 2015. ISSN 1210-9940.

Dlouhodobý pobyt je pro studenty poměrně uspokojivý. Mohou při něm pracovat. Někteří by ho však chtěli vyměnit za trvalý, zejména proto, aby mohli cestovat. Ti, kteří mají trvalý pobyt, jsou spokojeni a vyměnit by ho nechtěli. Je to pro ně nejlepší forma, obzvláště pokud studují.

Životní úroveň

6 z 11 dotázaných cizinců považuje svoji životní úroveň v České republice za vyšší než v zemi původu. 2 cizinci si myslí, že je jejich úroveň stejná a 3 si myslí, že je nižší. Překvapivě zde nehrála významnou roli země původu (cizinci z chudších zemí než je Česká republika nepovažují svůj životní standard zde nutně za nižší a naopak). V hodnocení se odrazila například výše stipendia nebo to, že cizinci v zemi původu ještě nepracovali, a proto zde mají automaticky vyšší standard.

Elena: Řekla bych, že můj životní standard je trochu vyšší, protože je zde vše cenově dostupnější. Například zde mohu žít blížeji centru než bych mohla doma. To je pro mě klíčové pro kvalitu života. Praha je nejkrásnější město v Evropě, s kulturní nabídkou, vynikající hromadnou dopravou a přírodou v přiměřené vzdálenosti.

Sarah, B.: Životní úroveň tu mám nižší, protože si tady tolik nevydělám. Je těžké tu najít práci. Pracuju tu jen 3-4 hodiny denně.

Informace o pobytu

Informace ohledně pobytu (před svým příjezdem) získali dotázaní velice různými způsoby. K těm nejdůležitějším patří: hledání na internetu (například na www.expats.cz), čtení knížek, sledování dokumentů, předchozí návštěva Prahy, partner, bývalý partner, kamarádi z jejich země, starší spolužáci z gymnázia, příbuzní, informace od náhodné osoby, ambasády (a jejich webová stránka o kultuře, historii) nebo bývalého zaměstnavatele českého původu. 2 respondenti uvedli, že neměli téměř žádné informace a ani je příliš nehledali (kvůli podobě zemí).

Tanya: *Informace jsem získala od lidí z mé země. Informacemi mě vybavila jedna paní, která se mnou jela vlakem do Kyjeva. Povídala mi o tom, že zde studuje její dcera. Ale hlavně tím, že jsem navštívila s maminkou Prahu a moc se mi tu líbilo.*

Komunikace s úředníky

Cizinci se shodují, že zápasili s komunikací při vyřizování potřebných dokladů. Obtíže nastaly na Ministerstvu zahraničních věcí a cizinecké policii. Jednání považují cizinci za nedůstojné a nepříjemné. Udiveni byli tím, že se na takovýchto místech nedorozumí anglicky. Dobrou vizitkou není ani přílišná byrokracie a dlouhé fronty na úřadech. Nikdo z cizinců si však nemyslí, že by špatné chování bylo způsobeno jejich etnicitou. Pár z nich souhlasí s tím, že se jednání na úřadech změnilo poté, co se naučili trochu česky.

Tanya: *Cizinecká policie bývala hrozná. Dříve tam byly dlouhé fronty a všichni museli čekat na ulici v noci, aby dostali číslo a byli obslouženi. Měli totiž jen určitý počet čísel, protože všechny nemohli přijmout. Teď už je to lepší. Objednává se telefonem.*

Rafael: *Na Ministerstvu zahraničních věcí nemluvili anglicky, byli neslušní, mluvili jen česky a pak po mně hodili papíry. Myslím, že lidé mimo Prahu jsou lepší.*

2.5 Kulturní dimenze sociální integrace

Osvojení norem společnosti výrazně přispívá k integraci mezi majoritní společností. Dotázaní cizinci měli pocit, že není nutné potlačovat své chování, protože je velmi podobné. Malá odlišnost je naopak vítaným obohacením. Svorně se shodli také na tom, že jim nečiní potíže adaptovat se do místní společnosti. Z odpovědí respondentů také vyplývá, že jsou Češi tolerantní vůči jinakosti. Respondenti z Ukrajiny, Ameriky a Vietnamu podotýkají, že smrkání na veřejnosti je u nich neslušné, zatímco popotahování je akceptováno. Odlišnosti se vyskytly při placení. Málokdo byl zvyklý na zouvání bot uvnitř bytu.

Mai: Naštěstí nikdo nemá žádný problém s mým chováním a pochopí, že jsem z Asie, máme jinou kulturu a náboženství. Nikdo mě neuráží a tak.

Diego: Tady je důležité chodit včas a třídit odpad. Strašně moc se snažím chodit včas.

Nasťa: Jiné je tady třeba placení. Když na Krymu někoho zveš, tak musíš platit. Na Ukrajině není slušné smrkat na veřejnosti. Popotahování je ale v pohodě, to tam dělají všichni.

Sarah, B.: Přejde mi divné zdravít cizí lidi ve výtahu. Také při placení je to jiné. Tady si musím říct o účet, v Americe ho přinesou automaticky a zaplatíš, kdy chceš. Ale když chci platit tady, tak musím být hned připravená. Lidé tu jsou déle vzhůru (když jsou na párty, tak klidně celou noc). V Americe končí noční život ve 2 ráno. Jiné je i to, že je tu v hospodách a barech povoleno kouření.

Rafael: Musím se přizpůsobit. Začal jsem si zouvat boty. V Jižní Americe to není zvykem. Mám na paměti, že si tu lidi nedávají pusy při přivítání. Tady mají lidé více tetování. V Peru to není dobré pro práci. V Peru je větší rivalita než tady, protože je tam hodně lidí. Lidé tam moc nerespektují pravidla.

Elena: Mnoho Čechů se zajímá o odlišnosti v chování. Nikdy to pro mě nebyl problém. Naučila jsem se rituály týkající se pití, slavit svátky či odlišný způsob přivítání.

Jazyk

Jazyková znalost umožňuje socializaci a integraci. Pohled dotázaných na to, zda je nutné se český jazyk učit, se různí. Přibližně polovina si myslí, že není nutné se český jazyk učit, protože si zde vystačí s jiným jazykem (nejčastěji angličtinou a slovenštinou). Nutno připomenout, že se jedná o lidi pohybující se mezi ostatními cizinci. Dotázaní, kteří zde studují více než 6 let, se shodují na nezbytnosti umět česky velmi dobře. Důvody pro učení se českému jazyku byly následující: studium na střední či vysoké škole, respekt vůči lidem v České republice, usnadnění si života, záliba v cizích jazycích, porozumění české mentalitě a kultuře, pro komunikaci v obchodě, pro inkluzi, porozumění nebo čistě proto, aby to nebylo hloupé nemluvit po tolika letech česky. Většina se považuje za začátečníky. Svou nízkou úroveň přikládají obtížnosti jazyka. Se svojí úrovní jsou prozatím spokojeni, ale pokud by tu žili déle, rádi by se naučili česky lépe. Umět základy jazyka majoritní společnosti znamená také příjemnější komunikaci s lidmi na úřadech, kteří oceňují snahu. Pouze 2 respondenti se zatím neučí česky vůbec.

Sarah, B.: Baví mě jazyky. Učím se česky z intelektuálního důvodu. Jsem hostem a chci být dobrým hostem. Chci rozumět a být začleněna.

Rafael: Myslím si, že umět česky není vůbec nutné. Moji kamarádi mluví anglicky. Bydlím s Latinoameričany. S nimi mluvím španělsky. Na univerzitě se používá angličtina. Ale chci se naučit základy češtiny, alespoň abych věděl, jestli se lidé nebaví o mně.

Variabilní je forma studia českého jazyka. Zatímco někteří navštěvují jazykové kurzy, jiní preferují samostudium. Po osvojení si základů se většina věnuje přirozenější formě učení se svými kamarády. Mezi způsoby učení patří: učebnice pro samouky, učení se od kamarádů, partnerů, příbuzných, ve škole, na přípravném kurzu od ÚJOPu, jazykové kurzy, neformální hodiny v čajovně, soukromý učitel, telefonní aplikace, jazykový tandem, čtení novin, sledování televize, odposlouchávání Čechů v metru, a psaní

v češtině. Nejčastěji se cizinci věnují českému jazyku oficiálně jednou týdně. Vzhledem k tomu, že jsou tímto jazykem obklopeni, získávají nové znalosti průběžně každý den.

Sarah, B.: Mám aplikaci v telefonu a jednou týdně mám hodiny češtiny. Česká kamarádka z turistiky mi dává soukromé hodiny. Jsou to spíše konverzační hodiny. Kromě toho čtu noviny, poslouchám rádio a snažím se pochyvat fráze a výslovnost v metru.

Respekt

Všichni dotázaní se shodli na tom, že necítí nutnost potlačovat svoji kulturu. Důvodem je podobnost kultur a také tolerance Čechů k odlišnostem. Respondentka z Vietnamu popsala, že většina jejich kamarádů odlišnost kultur akceptuje. Někteří sice vidí kulturní rozdíly, ale necítí se být jimi zasaženi. Respondentka z Krymu uvedla, že cítí daleko větší nutnost potlačení své kultury na Ukrajině. Slovenská respondentka zde mluví česky, aby s ní bylo zacházeno stejně jako s majoritní společností.

Mai: Moje kamarádi respektují naši kulturu. Jednou můj bývalý spolužák přišel a oslavil s námi. Jen párkrát se nám stalo to, že např. když slavíme Nový rok a návštěva přijde a zůstávají do noci. Pak soused z horního patra přišel a říkal, ať se tolik nahlas nebavíme. Nesnažili jsme mu nějak vysvětlit, že dnes je náš velký svátek.

Integrační kurzy

O integrační kurzy, které napomáhají pochopit místní kulturu, nejevili cizinci přílišný zájem. V mnoha případech za tím stálo nevědomí o jejich existenci. Jedna cizinka řekla, že by se ráda účastnila, pokud by o nějakém věděla. Jinou zajímalo spíše například to, jaká zde panují pravidla (například zákaz kouření na autobusových zastávkách). Pouze 2 cizinky prošly integračním kurzem od ÚJOPu, kde se seznámily nejen s jazykem, ale i českými realitami.

Mai: Neúčastnila jsem se nikdy žádný kurz, ale chtěla bych, kdybych věděla o nějakém.

Nasťa: Na ÚJOPu, jsme se učili české realie, měli jsme společensko-kulturní semináře, učitelé byli Češi. Nabízeli nám i kurzy české kuchyně, různé festivaly, vyprávěli nám o politice. Celý tento rok na ÚJOPu byl integrační.

Infoprogramy

S orientací v novém prostředí pomohl dotazovaným nejvíce internet, kde hledali zejména informace o kultuře, dopravním spojení, geografii a historii. Dotázaní uvedli konkrétně stránky www.kudyznudy.cz, www.mapy.cz a stránky ambasády. Mnoho informací se cizinci dověděli na ÚJOPu, od jiných cizinců, z knih, od českého zaměstnavatele nebo čtením knihy napsané expatrioty. Dotazovaná ze Slovenské republiky žádné informace nehledala, protože to nepovažovala za nutnost.

Prezentování zvyků

Různorodost odpovědí na soubor otázek (zda jsou cizinci členy nějaké skupiny prezentující jejich kulturu, zda by chtěli být její součástí, zda si myslí, že je důležité prezentovat zvyky a zda mají Češi zájem o cizí kulturu) vypovídá o nejednotnosti pohledu na tuto záležitost. Shoda není patrná ani u příslušníků stejné národnosti. Nadpoloviční většina není součástí organizace podporující jejich kulturu, ale mnoho z nich by se členem stát chtělo. Mnohdy jim nejde pouze o prezentaci jejich země, ale jedná se o ukázání něčeho, co je jim blízké (církev, Venezuela místo Salvadoru, Jižní Amerika místo Peru). Mezi důvody pro neprezentování se objevily stydlivost či politická situace země. Cizinci se vesměs rádi podělí o náboženské zvyky, jídlo či jazyk, avšak pouze s těmi, kteří jeví o jejich kulturu zájem. Přibližně polovina si myslí, že je důležité jejich kulturu sdílet už kvůli tomu, aby je lidé neházeli všechny do jednoho pytle. Většina cizinců se domnívá, že Češi zájem o jejich kulturu mají, nicméně se jedná zejména o jídlo či svátky. Jejich zájem ohodnotili jako částečný. Respondentka z Ameriky označila Čechy za xenofobní.

Volný čas

Dotázaní cizinci se ve svém volném čase věnují těmto aktivitám: fotbalu, posilovně, bruslení, běhání, turistice, cyklistice, večeření v restauracích, chození na kávu, koncertům, kinu, opeře, spánku, brouzdání na internetu, chození na festivaly, party, společenské tance, poslouchání hudby, uklízení, vaření, praní, pomáhání v obchodu, chození ven s kamarády, chození po Praze, objevování nových míst, pracovním pohovorům, učení se jazykům, cestování po České republice a sousedních zemích, design marketu, stopování a chození do kostela.

Cizinci se vyjádřili, že český jazyk nemá v jejich volném čase přílišný význam. Buď se snaží mluvit česky, nebo k dané činnosti češtinu nepotřebují (běžecký klub, fotbal) a nebo používají angličtinu či jiný jazyk (party). Dívky z Ukrajiny přikládají ale češtině velký význam. Bez její znalosti by se například nemohly bavit se svými českými kamarády. Jedna z nich zmínila, že se na začátku ostýchala mluvit česky.

Život ve společnosti

Z odpovědí vyplývá, že se cizinky o politiku příliš nezajímají. Muži se o politiku naopak zajímají všichni. Ti, kteří se o ni nezajímají ve své zemi, o ni nejeví zájem ani v České republice. Někteří by se rádi dozvěděli o zdejších událostech, ale brání jim v tom nedostatečná znalost českého jazyka, a proto musí získávat informace prostřednictvím jiných jazyků. Někteří respondenti uvedli, že si zprávy z jejich země čtou ihned po probuzení na internetu (například BBC či Facebook). Mnozí se přiznali, že televizi nevládní nebo je zprávy negativně ovlivňují a zatěžují. Raději získávají informace od svých příbuzných, kteří v zemi původu žijí.

2.6 Interaktivní dimenze sociální integrace

Etnicita, rasismus a předsudky

Všichni cizinci se setkávají v České republice se svými krajany. Jeden respondent (ze Salvadoru) dokonce uvedl, že je zná všechny. Dotázaní s nimi chodí ven, na festivaly, studují s nimi a nebo s nimi bydlí. Vyskytly se také odpovědi, že mají hlubší vztahy s Čechy, a proto své krajany nevyhledávají.

Většina dotázaných se baví s jinými cizinci. Je to způsobeno například tím, že se s nimi rádi setkávají, znají je z dřívějších a nebo je jednodušší se s nimi seznámit, protože jsou na stejné lodi. S diskriminací kvůli své etnicitě se nikdo neseťkal, ale na začátku je z Čechů cítit chlad. Respondent z Peru uvedl, že by jich rád poznal více, ale bydlí v bytě, kde žádní nejsou. Respondentka z Krymu se Rusům vyhýbá, protože se zde chovají arogantně. Cizinka ze Španělska má nejlepší kamarády Čechy. Vazby na kontakty s ostatními cizinci se tedy nejeví jako vynucené (rasismus), ale dobrovolné.

Přestože se někteří dotázaní setkali s nepříjemným zážitkem týkající se jejich národnosti, většina z nich uvádí, že i tak nepociťují rasismus. Málokdo se setkal s předsudky vůči lidem z jejich země. Před příchodem do České republiky byl jeden z nich (ze Salvadoru) varován před skinheady. Cizinci exotického vzhledu uvedli, že na ně občas lidé zírají a jsou zvědaví, odkud jsou. Dívka z Krymu se rovněž setkala se zvědavými dotazy ohledně politiky. Někteří uvedli, že oni sami negativní zkušenost nemají, ale jejich kamarádi ze stejné země ano (Ukrajinka).

Nasťa: Když řeknu, že jsem z Krymu, tak reakce je většinou: Ty jo! A na čí straně jsi? Chtějí ale slyšet můj názor.

Veronika: Táta mého přítele jednou řekl, že je nás tu Slováků hodně a že se sem cpeme, jinak jsem se s ničím neseťkala.

Nejhorší zkušenosti má zřejmě dotázaná Vietnamka. To odpovídá výzkumu z roku 2008, ze kterého vyplynulo, že Češi mají větší předsudky právě vůči Vietnamcům a Ukrajincům.⁷⁰

Mai: Naštěstí lidí okolo mě (Češi) nebo lidí, kteří znám nejsou rasisti. Jen občas v obchodě starší lidé na mě nadávají. Na střední škole jednou mě holka ze školy nadávala, pak tahala za vlasy na Florenci. Mrzí mě, že kolemdoucí jen zastavili a koukali :D a nikdo nechtěl pomoci. Pak naštěstí můj spolužák přišel a zastal mě. Zase jednou takhle jsem šla na procházku s kamarádkami a běželi pejsci.

Jsmo je chválily, jak jsou roztomilí. Najednou ta majitelka jednoho menší pejska zvedla a s tím druhým rychle utekla. Nezapomněla nechat vzkaz „Pojďte rychle nebo skončíte oba na pánvi s česnekem.“ Já jsem koukala jak blázen.

Vztahy

K nejfrekventovanějšímu typu vztahů patří mezi dotázanými přátelství. Polovina dotázaných zde navázala partnerský svazek nebo do České republiky přijela právě kvůli partnerovi. Jejich partneři jsou Češi, Slovák a Slovenka, Ruska a Španěl. K manželskému svazku však zatím u nikoho z nich nedošlo. Cizinci si vytvořili také vztahy na pracovišti a mezi spolužáky či učiteli ve škole. Někteří udržují sousedské vztahy.

Kontakt s majoritní společností

Všichni dotázaní mají kontakt s Čechy. Potkávají je ve škole, v práci (kolegové, rodiče dětí, klienti), ve vztahu (nejen partner, ale i jeho rodina), v kamarádství, na akcích jako je maraton, výměna jazyků, turistika a v dopravních prostředcích. Cizinci se s nimi seznamují také v hospodě a na party, protože tam je jednodušší se s nimi seznámit.

⁷⁰ [data CVVM 2008a a 2008b] in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

Český jazyk byl jak bariérou, tak i motivací. Pár z nich uvádí, že by se bez znalosti češtiny neobešli a bylo by problematické se s majoritní společností bavit. Pro navázání hlubšího vztahu je čeština podmínkou. Zatímco jedna respondentka odpověděla, že jsou Češi líní mluvit anglicky, druhý dotázaný uvedl, že se s ním jeho čeští kamarádi baví anglicky. S mladými lidmi se zde cizinci většinou dorozumí anglicky, ale pro komunikaci se starší generací je čeština nezbytná.

Další Čechy poznali cizinci přes svého českého partnera. Pro jednu respondentku nebyl český přítel důvodem k poznání nových Čechů. Zajímavé byly odpovědi těch, kteří mají za partnera Slováka. Zatímco jedna dotázaná díky němu poznala více Slováků, druhý dotázaný poznal přes svoji slovenskou partnerku více Čechů.

Cizinci nepreferovali ve svých kontaktech ani Čechy, ani cizince. Každou národnost berou jako obohacení. Někteří vyhledávají kontakty spíše s Čechy.

Povaha Čechů

Na tom, jak přijme majoritní společnost cizince, záleží také povaha Čechů. Dotázaní popsali Čechy jako čestnější (než Ukrajinci), uzavřenější (oproti Slovákům, Španělům, Salvadorcům, Peruáncům), ale otevřenější (než Ukrajinci), méně komunikativní (než Španělé), cílevědomější (než Slováci), vážnější (než Peruánci), aktivnější (než Slováci, Angličané), méně emotivní (než Slováci, Američani), pomáhající (dle Salvadorce a Peruánce, ale nepomáhající dle Američanky), méně ambiciózní a méně agresivní (než Ukrajinci), méně empatictí (než Angličané), spořádanější (dle Američanky), cyničtější (než Angličané), milí a laskaví (podle Američanky), méně si stěžující (než Slováci), klidnější a tišší (než Slováci, Španělé, Peruánci), ostřejší (než Slováci), přátelštější (dle Francouze a Vietnamky).

Češi mají podle cizinců zájem o jiné kultury (dle Francouze). Muži a ženy zastávají více tradiční role (než v Anglii), avšak ženy zde nejsou tak submisivní (jako Peruánky). Češi mají dobrou vyváženost mezi prací a volným časem (oproti Angličanům). Pijí více alkoholu (než Angličané a Španělé), ale přestože pijí hodně a často (oproti Salvadorcům), není to spojeno s násilím (jako v Anglii). Příliš se nesnaží cizince začlenit,

pokud nejsou tolerantní. Těžce se s nimi seznamuje (dle Slovenky a Američanky). Neradi tancují (oproti Salvadorcům). Chodí včas (oproti Salvadorcům). Ocení vtipy (dle Salvadorců). Jsou samostatní (dle Vietnamky). Někdy se vytahují a rádi si stěžují (dle Vietnamky). Děti a psi jsou dobře vychovaní (dle Američanky). Pohodlně se oblékají (oproti Ukrajincům). Nesnaží se neustále někoho ohromovat (jako na Ukrajině nebo v Peru). Starají se o své rodiny (oproti Peruáncům). Žijí přítomností. Rádi si čtou. A nakonec úsměvné hodnocení, že Češi nejí moc salátu (dle Salvadorce) a české dívky jsou nádherné (dle Peruánce a Salvadorce).

Všichni dotázaní cizinci se scházejí se svými krajany a ostatními cizinci, ovšem nejen s nimi. Mnoho z nich se zde cítí být součástí mezinárodní komunity. Přestože pocházejí ze zemí s poměrně velkým množstvím cizinců, na lidi jiných národností narazili paradoxně až v České republice. Je to dáno například tím, že pochází z malého města, kde žádní cizinci nežili.

María: Také se setkávám s ostatními cizinci. Chci poznat jinou kulturu a jiné názory. Ve Španělsku se s cizinci nestýkám. Tady jsem poznala mnoho studentů Erasmu díky mému příteli.

S dalšími cizinci řeší kromě každodenních záležitostí také podobné problémy ohledně pobytu (například víza, vyřízení živnostenského listu, pojištění). Pro některé představuje vazba s krajany určitý kontakt s domovem. Obvykle spolu mluví rodným jazykem, což je pro ně pohodlné, ale jedna respondentka se s nimi snaží komunikovat česky. Se svými krajany sdílí stejný smysl pro humor, stejné chování a kulturu. Podělit se mohou i o své zkušenosti. Slouží si navzájem jako podpora. Mohou si spolu postěžovat.

Sarah, V.: Nejlepší vtipy zažiju s lidmi z Británie.

Sarah, B: Někdy se mi stýská po Americe a potřebuju něco, co znám.

Elena: S ostatními cizinci si pomáháme ohledně toho, v jakých částech je dobré žít, kde najít určité produkty, kadeřníka, doktora, zubaře,...

2.7 Identifikační dimenze sociální integrace

Národní hrdost

Součástí českého národa se cítí být málokdo z dotázaných. Jak sami říkají, jedná se o dlouhodobý proces. Přesto se mezi nimi našli tací, kteří se cítí být součástí kolektivního my.

Tanya: *Ráda si myslím, že je Česká republika můj domov.*

Všichni podporují Čechy při sportu (fotbal, hokej). Napůl žertem uvedli, že se ale nesmí jednat zrovna o zápas s jejich zemí.

Sarah, V.: *Při sportu podporuju Čechy, pokud nehrají s Anglií.*

Pár respondentů obhajuje český národ v zahraničí. Uvádí věci na pravou míru a vysvětlují, kdo Češi jsou a jak žijí. Cítí se být na Českou republiku hrdí.

Diego: *Když jsem byl v Německu, hájil jsem Čechy, protože si Němci mysleli, že jsou Češi chudí a nevydělávají dobré peníze. Zeptal jsem se Němců, jestli ví, že je v České republice nejnižší chudoba v celé Evropské Unii.*

Elena: *Cítím se být hrdá na zemi, ve které jsme se rozhodla žít.*

Jedna respondentka se cítí být součástí obou národností. Své kořeny nepopírá.

Mai: *Používám slovo „my“ např. u počasí, u nás je slunečno a tak. Nejdřív mi to přišlo divné, ale teď už to neřeším.*

Občanství

České občanství by chtěla polovina dotázaných. Ne však pro pocit sounáležitosti. Většina v něm vidí pouhé výhody jako je bezproblémové cestování (bez víz), práva a lepší pracovní možnosti. Vyšlo najevo, že netouží přímo po českém občanství. Mohlo by jít i o jiné, které by jim zajistilo možnost pobýt a cestovat po Evropě.

Rafael: *Chtěl bych občanství. Zajistilo by mi to práva. Mohl bych zůstat tady v Evropě a mít výhody. Ale nemusí to být nutně české občanství.*

Nasťa: *Zatím bych ho nechtěla. Nechtěla bych ho pro sounáležitost. Nejsem nositelkou kultury, nevidím v tom smysl.*

Domov

Dotazovaní byli touto otázkou zaskočení a nebylo úplně jednoduché na ni odpovědět. Vytvořilo se mezi nimi 5 skupinek: jedni považují za domov jednoznačně svoji rodnou zemi, druzí mají domov v Praze, třetí na obou místech, čtvrtí jsou světoběžníci, kteří se cítí být doma všude tam, kde právě jsou a v té poslední jsou lidé, kteří se doma naopak necítí nikde.

Ali: *Domov je všude tam, kde jsem.*

Veronika: *Praha už je jakoby moje město. Mám domov na obou místech. Když jedu na Slovensko, jedu tam jako domů, ale pak se zas vracím sem a i tady je doma.*

Změna identity

Během pobytu v České republice jsou cizinci obklopeni Čechy. Jejich identita se posouvá. Někteří cizinci však tvrdí, že se zde nezměnili. Jiní naopak tvrdí, že přijali některé prvky majoritní společnosti jako je například dochvilnost, zouvání bot či pití piva každý den. Američanka s Angličankou zde získaly mezinárodní identitu. Pár z nich uznává, že se změnili, ale zvažují, zda to bylo životem v České republice nebo spíš jejich přirozeným vývojem. Právě zde se jich mnoho stalo zodpovědnými a nezávislými.

María: *Jsem nezávislá, zodpovědnější, dospělejší a chodím včas.*

Sarah, V.: *Zde jsem získala více mezinárodní identitu. Je to paradox, ale je to proto, že pocházím z malého města. Kromě toho teď preferuji aktivnější život. Strávila jsem zde 6 let, takže bych se pravděpodobně změnila tak jako tak.*

Kromě 3 respondentů by tu vychovávali své děti všichni. Ti, kteří nechtějí, plánují návrat domů. Ostatní berou výchovu v České republice za jednu z možností. Oproti jiným zemím je tato republika považována za bezpečnou. Jednomu cizinci se také zamlouvá, že by jeho děti uměly několik jazyků, protože je Česká republika v centru Evropy. Důvodem pro výchovu dětí v Čechách je také neochota partnera jít do země původu dotázaného cizince.

Diego: Raději bych je vychovával tady než v Salvadoru kvůli bezpečnosti. Měl bych jistotu, že se vrátí ze školy. V Salvadoru se unáší a mohli by unést i tvé děti.

Rafael: Pokud zde zůstanu, tak proč je tu nevychovávat, ale raději bych v Peru. Byly by to polygloti v centru Evropy. V Peru mluví každý španělsky a všechny sousední země mluví taky španělsky. Tady umí lidi mnoho jazyků, protože se v sousedních zemích nemluví jejich jazykem.

Pouze jedna respondentka si nebyla jistá, jestli by chtěla, aby její děti měly českou identitu. Ostatním by to nevadilo. V ideálním případě by se přikláněli ke dvojí identitě (dva pasy). Někteří by se snažili o to více prosadit svou identitu, protože by děti vyrůstaly v českém prostředí.

Mai: Děti bych vychovala asi půl na půl, napůl vietnamské, napůl české. Možná víc vietnamské, protože budou žít v ČR, takže budou 100% Čech (dá se říct, chodí do školy, mají české kamarády), takže budu se snažit doma s nimi mluvit vietnamsky, ukažu jim obrázky příbuzných ve Vietnamu, uvařím vietnamská jídla atd.

Pouze jeden cizinec se cítí být Čechem a jedna cizinka trochu Češkou, ale ostatní případy se přiklánějí spíše k pocitu evropanství nebo sounáležitosti ke své domácí zemi.

Sarah, V.: Cítím se být Evropankou. Necítím se být Britkou. Změnilo se to za tu dobu, co tu žiju.

Diego: Cítím se být více Čechem než Španělem a Francouzem, přestože odtud pochází moji prarodiče.

Subjektivní ztotožnění

Přestože každý cizinec odpověděl na tuto otázku jinak, vyskytovaly se mezi odpověďmi častěji úvahy o tom, že se jim líbí, jak jsou Češi aktivní, věnují se sportu a jak dokážou využít svůj volný čas. S tím souvisí i povšimnutí, že Češi mají rovnováhu mezi časem stráveným v práci a svým volným časem. Cizincům se zamlouvá, že jsou Češi klidní, slušní, zdvořilí a nejsou příliš vystresovaní.

Z dalších postřehů, s kterými se daní cizinci ztotožňují, lze vyjmenovat například to, že jsou Češi milovníci zvířat, jsou tolerantní, rádi sdílí svoji kulturu a jazyky, váží si veřejných míst (udržují je v čistotě), dodržují zákony, chodí včas, drží slovo, jsou kreativní, respektují soukromí, nejsou příliš pobožní, je pro ně důležité mít kamarády, čtou, cestují, chodí ven, jsou spjati s přírodou (turistika, ježdění na chatu) a učí se na zkoušky stejně pozdě jako jiné národy.

Sarah, B.: Ztotožňuji se v oblasti sportu (sport patří mezi časté koníčky Čechů), ježdění na chatu, sepletím s přírodou. Češi jsou aktivní a fit. Je méně obvyklé vidět tlustého Čecha. Líbí se mi taky, že zde jezdí metrem všichni, bez ohledu na sociální třídu. V Praze je bohatý veřejný život. Všude jsou lidi, takže tu probíhá více interakce. Všichni tady čtou. Češi po práci odpočívají a jsou uvolnění. Po práci se věnují koníčkům, na víkendy jezdí na chatu.

Roli ve ztotožnění hraje i země původu. To, odkud cizinec je, reflektuje, jak vnímá Českou republiku. Vše porovnává se svou zemí.

Diego: Předpokládám, že mi bezdomovci něco udělají, protože v mojí zemi jsou nebezpeční. Tady můžeš pít pivo v metru a nikdo se nad tím nepozastaví. V Salvadoru by tě lidé hned označili za alkoholika.

Ztotožnit se s českou společností může cizinec navenek, přestože uvnitř je věrný svým kořenům.

Mai: Vánoce, Velikonoce jsou svátky, které jsem začala oslavit až tady. Sice nejsme věřící, ale na Vánoce kupujeme stromeček, ozdobíme ho, děláme bramborový salát, řízek, rozdáme si dárky (ted' už ani ne, jsme velké a už neřeší dárky), ale máme návštěvu (vietnamskou), takže kupujeme dárky pro děti a necháme je pod stromečkem. Vietnam stále považuji za domov a doma se snažím udělat tak, aby to bylo trochu v asijském stylu (aspoň můj pokoj – mám dekorace přivezlé z Vietnamu atd). Asi po delší dobu se budu stále cítit, že jsem Vietnamka, ikdyž to bude asi trochu mix. Nebudu 100% Vietnamka, ale nechci ztratit svůj původ a „kořen“.

Pro to, aby se cizinec začlenil do majoritní společnosti je nutné mít osobní předpoklady. Sami cizinci uvádějí rysy, které jim se ztotožněním pomohly. Dotázaní se vnímají jako otevření novým názorům, tolerantní, společenští, zvědaví a kamarádští. Zdůrazňují, že je důležité respektovat jiné kultury, mít úctu k jinému, mít chuť učit se nové věci, uvědomit si, že tu jsou na návštěvě, chodit mezi lidi, nestránit se, mít chuť se seznamovat, mít rád cestování a jazyky, dát lidem šanci, mluvit více jazyky, být přizpůsobivý a výhodou je i předešlá zkušenost s dlouhodobým pobytem v zahraničí.

Elena: Jsem otevřená jiným názorům, ráda se učím nové jazyky, jsem společenská, více než 9 let jsem žila v zahraničí, procestovala jsem všechny kontinenty a mluvím 6ti jazyky. Jsem velmi poddajná a neustále se ráda učím novým věcem.

Nasťa: Jsem tolerantní, otevřená, chci se seznamovat, nechci se stránit, snažím se integrovat. Je to otázka úcty, musím respektovat. Jsme tu na návštěvě.

Naprostá většina dotázaných si myslí, že by se ztotožnili s majoritní společností více, pokud by zde pobýli delší dobu. Tato myšlenka je podpořena i tím, že by se Češi po čase více otevřeli a umožnili by jim tak poodkrýt českou povahu. Přispěla by k tomu i lepší znalost českého jazyka a možná i český partner.

Rafael: *Určitě bych se ztotožnil s majoritní společností více po delší době, obzvláště pokud bych mluvil česky a našel si českou přítelkyni.*

Objevil se i názor, že se po určité době člověk již více ztotožnit nemůže.

Sarah, V.: *Ne, po 3 letech zůstaneš stejný.*

Cizinka z Vietnamu se domnívá, že se i po delší době bude cítit nadále Vietnamkou.

Mai: *Asi po delší dobu se budu stále cítit, že jsem Vietnamka, ikdyž to bude asi trochu mix. Nebudu 100% Vietnamka, ale nechci ztratit svůj původ a „kořen“. Nikdy jsem nechtěla obarvit vlasy. Miluji svoji černou barvu.*

2.8 Motivace jít do České republiky

Za příchodem dotázaných cizinců do České republiky stály nejrůznější motivy. Z těch nejdůležitějších to byly studijní, pracovní a osobní pohnutky. V některých případech se důvody prolínaly. 6 cizinců se rozhodlo přijet do České republiky za studijními účely. 2 cizinky zde vystudovaly již střední školu a pokračují tu na vysokých školách. Dívka ze Slovenska sem přijela po maturitě v její zemi s tím, že zde vystuduje celé magisterské studium. 3 cizinci (z Ukrajiny, Salvadoru a Peru) se rozhodli uskutečnit v České republice navazující magisterské studium. České školství považují za kvalitnější než v jejich zemi.

Mai: Přijela jsem sem kvůli studiu. Mám tu příbuzný, kteří mi pomáhali jsem se dostat a díky jim můžu chodit do školy. Příbuzní si mysleli, že budu mít lepší vzdělání tady, tak mě nabídli možnost se sem dostat.

Za prací přijeli 3 dotázaní. Jejich vysněnou destinací nebyla konkrétně Praha, ale věděli, že chtějí pracovat v zahraničí a okolnosti je sem zavanuly. Motivací přijet do České republiky pro Američanku byla nízká cena kurzu TEFL, který ji opravňuje pracovat jako učitelka anglického jazyka ve světě. Po absolvování kurzu měla v plánu se s další kamarádkou přesunout se do jiné evropské destinace. Nakonec se tu ale usadila, přestože se její kamarádka opravdu odstěhovala jinam. Francouz vystudoval obor Mezinárodní obchod, takže nebyl pracovním vázaný na žádnou konkrétní destinaci. V Čechách prozatím pracuje v oblasti prodeje francouzského vína. V současné době by se chtěl do Prahy přesídlit, a proto si hledá v Praze práci. Španělka si hledala práci v zahraničí, protože je ve Španělsku velice těžké sehnat práci učitelky. Po skončení studia musí zájemci o výuku projít složitým testem, který je opravňuje učit. Úspěšnému složení předchází téměř rok studia, ale na druhou stranu jim zajistí práci na celý život. Získání práce stěžuje také ekonomická krize. Pro hledání práce v Praze se rozhodla také díky svému španělskému příteli, který přišel do Prahy studovat v rámci programu Erasmus. U všech tří dotázaných, kteří přijeli do Prahy pracovat, hrály významnou roli také další činitelé osobního charakteru.

Z ryze osobních důvodů přicestovali do České republiky 4 cizinci. Jejich motivem byl partner či partnerka. Zajímavé je, že se nejednalo pouze o partnery z České republiky. Jedna respondentka chtěla na studijní cestě doprovodit svého španělského přítele a jeden dotázaný přišel kvůli své tehdejší slovenské partnerce. Rozchod však nezpůsobil zášť vůči České republice. 2 dotázaní, kteří původně přišli do České republiky kvůli svému vztahu, prošli rozchodem, a přesto zde setrvali dlouho po rozdělení. Česká republika jim přirostla k srdci a cítí se s ní spjatí.

Lákadlem pro cizince usadit se alespoň dočasně v České republice je i kouzlo Prahy. Mnoho z nich jí bylo oslněno.

Ali: Přijel jsem do Prahy, protože jsem se do tohoto krásného města zamiloval, do bohatství, kultury..Tak jsem se rozhodl se sem přestěhovat.

Elena: Praha je úžasné město, pro mě je to nejkrásnější město v Evropě, s výbornou kulturní nabídkou, skvělým dopravním systémem a přírodou v dosahu, co by kamenem dohodil.

Tanya: S maminkou jsem navštívila Prahu a strašně se mi tady líbilo.

Respondentce z Ameriky přišla Česká republika jako zajímavá kombinace západní a východní Evropy. Celkově touha po tom být v Evropě byla u dotázaných velká. Většina z nich využívá centrální polohu České republiky k cestování.

Diego: Vždycky jsem chtěl být v Evropě.

Nasťa: Česko byla dobrá možnost. Je tu levně, můžeš odsud cestovat.

Nemalou součástí při rozhodování byl také fakt, že cizinci měli nějakou znalost o České republice.

Diego: O Čechách už jsem něco věděl, protože můj šéf v Salvadoru byl Čech. O České republice jsem věděl víc než o jiné zemi.

O přestěhování se cizinky z Krymu do České republiky rozhodla také situace na Ukrajině. Nemusí se nutně jednat o neutěšenou politickou situaci. K odjezdu z vlastní země postačí také neharmonické rodinné vztahy.

Veronika: Rodiče se v té době (po maturitě) rozváděli. Nevěděla jsem, co se mnou bude. Na Slovensku jsem zůstat nechtěla.

Dotázaní cizinci projevili touhu cestovat a poznávat nové lidi a prostředí. Bez této vlastnosti by do České republiky zavítat nemohli.

Ali: Mezi motivaci patří i to, že rád cestuju a poznávám jiné země. Musíme mít zájem a být zvědaví ohledně tohoto obrovského světa a jiných lidí, kteří žijí na naší planetě.

Mezi dotázanými se objevil i typ tuláka, tedy člověka, pro kterého je cestování životním stylem a nerad se usazuje. Mnoho z nich již v zahraničí dlouhodobě žilo.

Veronika: I teď se hodně stěhuju. Pendluju mezi Kolovraty, místem bydliště mého přítele a Slovenskem. Výhodné na tom je, že když už mě to někde nebaví, odjedu jinam.

2.9 Adaptační strategie

Mezi adaptační strategie, které pomohly cizincům orientovat se v novém prostředí patří: ubytování na koleji, společné bydlení, jazykové kurzy/klub, integrační kurzy, rekvalifikační kurzy, škola, univerzita, partner, spolužáci ze stejné země, přidělený student pro studenty Erasmu. Se sociálními vazbami pomohli cizincům také příbuzní a kamarádi, kteří v České republice žili. Tento jev se nazývá *family and friend effect*. Partneři byli motivací pro vlastní příchod do České republiky.

Veronika: *Na začátku jsem bydlela na koleji, kde jsem poznala mnoho přátel. Také ve škole. Měla jsem tu známé, co se mnou přišli ze Slovenska.*

Sarah, B.: *Během TEFL kurzu jsem se ptala koordinátorů na mnoho věcí. Kamarádi ze školy mi také pomohli.*

Diego: *S adaptací mi pomohli moji kamarádi z Kolumbie ze stejné koleje. Začali jsme se setkávat s ostatními cizinci, potkali jsme lidi na univerzitě. Studenti z univerzity byli moc milí a ochotní. Češi z univerzity nám všechno překládali.*

Mai: *Na začátku jsem měla problém s adaptací, ano. Ve škole to bylo šok. Ale pomalu jsem se zapadla mezi spolužáky, nebylo to lehké, protože nebyla jsem nějak aktivní nebo zvědavá, spíš stydlivá, tak jsem nechala všechno projít jen tak. Nechodila jsem na žádný kurz, všechno mě naučila škola.*

Elena: *Můj partner na sebe musel vzít velkou zodpovědnost za všechno. Až do té doby než jsem byla schopná se stát nezávislejší.*

Rafael: *Pomohl mi jeden kluk z Buddy Erasmus. Vyzvedl mě na letišti, ukázal mi Prahu (jak funguje doprava, kam jít). Mluvil trochu španělsky a studoval na stejné univerzitě. Organizace pro studenty Erasmu tu hraje důležitou roli. Když jdu na párty, jdu přes Erasmus.*

2.10 Budoucnost

Setrvání cizinců v České republice závisí nejčastěji na vývoji jejich vztahu a práci. Někteří vložili do této země vklad v podobě nemovitosti nebo českého jazyka. Chtějí své investice zúročit. Byt znamená pro dotázanou cizinku závazek připoutávající ji k České republice na delší dobu. Ti, kteří přišli ze studijních důvodů, odhadují svůj zdejší pobyt na dobu studia, ale jak sami uvedli, možná se tu zdrží déle. Ti, kteří zde žijí již delší dobu (nad 5 let) se do země původu vrátit nechystají. Příčinou jejich nechuti k návratu je i ztráta a zpřetrhání kontaktů s rodnou zemí. Po získání práce by svou vlast ale někteří rádi navštěvovali častěji. Téměř všichni dotázaní byli otevření možnosti žít i v jiné cizí zemi než je Česká republika. Jejich budoucnost záleží na mnoha okolnostech.

Elena: Ano, plánuju zde budoucnost. Toto je místo, kam jsem se rozhodla investovat do nemovitosti, takže tu plánuju žít delší dobu. Jak dlouho. Kdo ví! To záleží na mém vztahu a budoucích pracovních příležitostech.

3 ZÁVĚR

Analýza dat poukázala na úspěšnost cizinců týkající se sociální integrace. Všechny dimenze mají svoji váhu, avšak nejpodstatnější se jeví dimenze strukturální a interaktivní. Bez vhodného bydlení, práce a kontaktů by se dotázaní cizinci cítili v České republice jen těžko začlenění.

Nejdůležitější součástí strukturální dimenze je trh práce. Vzhledem k věku se zatím netýkal všech dotázaných. Ti, kteří pracují, povětšinou využívají znalosti jazyka. Z toho plyne, že se dotázaní často žijí jako jazykoví lektoři. Tuto práci by ale ne všichni mohli dělat v zemi původu, protože by jim nestačila kvalifikace. Uspokojující práci se podařilo sehnat téměř všem z nich. Svůj podíl na tom má i fakt, že jsou vybraní cizinci vysokoškolsky vzdělaní. Pouze jedné cizince (z Vietnamu) se nedaří práci získat a jsou ji nabízeny pouze marginální práce. Převážně pracují tito cizinci pro české firmy a české klienty. Vzhledem k působení na jazykových školách, jsou jejich kolegové i jiní cizinci. Dotázaní našli práci přes známé, Facebook nebo jiné internetové stránky.

Kvalitní je také jejich bydlení. Nejčastější formou je spolubydlení s dalšími cizinci. Každý z nich má v bytě svůj vlastní pokoj, což je mnohdy nadstandard oproti Čechům v témže věku. Jejich mládí bylo jedním z důvodů, proč nemají v České republice svoji vlastní nemovitost. Téměř všichni zde prošli některou formou vzdělávání. Nejčastěji se jednalo o jazykové kurzy, integrační kurz od ÚJOPu, vysokoškolské vzdělávání a kurz pro učitele.

České občanství nevlastní žádný dotázaný. Objevily se u nich všechny typy pobytu. Zatímco s trvalým pobytem jsou cizinci poměrně spokojení, krátkodobý pobyt byl hodnocen jako nevyhovující a nepohodlný. Nicméně, i s krátkodobým pobytem si dotázaná našla práci.

Životní úroveň dotázaných v České republice je většinou hodnocena jako vyšší či stejná.

Objevily se stížnosti na komunikaci s českými úředníky (zejména na Ministerstvu zahraničních věcí a Cizinecké policii). Úředníci byli nepříjemní, nemluvili anglicky

a jednání bylo nedůstojné. Znalost češtiny byla pokládána za nutnost. Cizinci se však domnívají, že chování úředníků nebylo způsobeno etnicitou cizinců.

Kulturní dimenze sociální integrace se zabývá získáním základních znalostí a dovedností přijímací země. Cizinci se shodli na tom, že není nutné potlačit své chování. Je to způsobeno jednak podobností kultur a jednak tolerancí Čechů. Adaptace jim nečiní potíže a na jiné obyčeje si zvykli poměrně snadno (zákaz popotahování, zouvání bot, dochvilnost či jiný způsob placení a zdravení). Chápavost Čechů zmiňuje i dívka s nejodlišnější kulturou - z Vietnamu. Polovina dotázaných si myslí, že není nutné učit se český jazyk, protože si vystačí s jiným jazykem (angličtina, slovenština). Přesto se, až na dva dotázané, všichni češtinu učí. Nejčastěji využívají formu jazykového kurzu jednou týdně. Jejich jazyková znalost je u většiny základní, ale cizinci s pobytem nad 6 let se domnívají, že znalost jazyka hostitelské země je nezbytná, a proto je jejich jazyková úroveň vysoká.

O integrační kurzy nejevili dotázaní příliš velký zájem. To bylo způsobeno zejména tím, že neměli o jejich existenci ponětí a také nezájmem pro podobu kultur. Dvě cizinky prošly integračním kurzem na ÚJOPu.

Svoji kulturu chtějí dotázaní sdílet pouze s lidmi, kteří o ni mají zájem. Z rozhovorů vyplynulo, že Češi mají zájem zejména o svátky a jídlo. Náboženství a ostatní záležitosti je příliš nezajímají.

Ve volném čase se tito cizinci věnují hlavně sportu, kulturním akcím, cestování a činnostem doma. Český jazyk při tom nehraje důležitou roli, protože si vybírají takové činnosti, kde není český jazyk podmínkou.

O život ve společnosti se zajímají především cizinci - muži. Ženy politika nezajímá. Svojně se někteří shodli, že by rádi českou scénu sledovali, ale brání jim v tom nedostatečná znalost českého jazyka.

Dle výpovědí cizinců se zdá, že přijetí do sociální sítě hostitelské společnosti proběhlo úspěšně. Dotázaní navázali v České republice vztahy jak se svými krajany a ostatními cizinci, tak i s Čechy. Kontakt s Čechy není snadné navázat díky jejich počáteční

nepřístupnosti. Někteří cizinci podotýkají, že pro navázání hlubšího kontaktu s Čechy jim brání neznalost češtiny, obzvláště se starší generací. S předsudky a rasismem se setkali cizinci minimálně. Potvrdilo se, že Češi mají předsudky zejména vůči Ukrajincům a Vietnamcům.

S hostitelskou společností udržují cizinci kontakt nejvíce v rámci přátelství a partnerství. S Čechy se setkávají také ve škole a v práci.

Na integraci cizinců má vliv také majoritní společnost. Záleží i na její povaze. Ke kladným rysům Čechů patří to, že jsou čestní, klidní, cílevědomí, milí a laskaví. Mezi negativní rysy, které nám cizinci přisoudili, patří: uzavřenost, nízká komunikativnost, nedostatek empatie, vážnost a nevyjadřování emocí. Tyto záporné, ale i kladné hodnoty nesou svůj podíl na začlenění cizinců do hostitelské společnosti. Cizincům se na Češích líbí například jejich vyváženost mezi prací a volným časem nebo jak se starají o rodinu.

Mnoho dotázaných se v České republice cítí být kvůli kontaktu s ostatními cizinci součástí mezinárodní komunity. Setkání se svými krajany jim přináší podporu, sdílení stejných problémů, kontakt s domovem a možnost pobavit se.

Identifikační dimenze sociální integrace se zabývá subjektivním ztotožněním a pocitem sounáležitosti. Avšak málokdo z dotázaných se cítí být součástí českého národa. Jak dotázaní uvedli, jedná se o dlouhodobý proces. Přesto všichni podporují Čechy při sportu a jsou na Čechy hrdí. Někteří cizinci se zde cítí být doma. Polovina dotázaných by chtěla české občanství, nikoliv však pro pocit sounáležitosti, ale pro možnost cestování.

Zjišťovala jsem také, jestli se změnila identita cizinců pobytem v České republice. Mezi časté odpovědi patřilo, že se cizinci stali zodpovědnějšími a nezávislejšími. Tato změna by ale pravděpodobně nastala i v jiné zemi, ve které by pobývali. Česká společnost ovlivnila ale cizince například tím, že je naučila chodit včas a zouvat si boty.

Většině dotázaných by nevadilo vychovávat tu své děti. Česká republika se jim jeví jako bezpečná země. Chtěli by, aby jejich děti měly dvojí identitu, nejen českou. Zatímco

sounáležitost k České republice necítí téměř nikdo, sounáležitost k Evropě byla v šetření poměrně častá.

S majoritní společnosti se cizinci ztotožňují v mnoha oblastech. K nejčastěji jmenovaným patří: zájem o přírodu, zvířata, četbu, aktivní život, sport a respekt k veřejným místům. Cizincům se líbí i to, že jsou Češi klidní a slušní.

Pro začlenění do majoritní společnosti jsou nutné jisté osobnostní rysy. Sami cizinci se vidí jako otevřené, společenské, zvědavé, kamarádké, přizpůsobivé, s chutí se seznamovat.

Během rozhovorů vyšly najevo motivy cizinců k příjezdu do České republiky. Nejčastěji zavítali do České republiky z osobních, pracovních a studijních důvodů. Motivů se navzájem kryly. Více než polovina dotázaných přijela do České republiky studovat, jelikož považují české školství za kvalitní. 3 cizinci se vydali za prací a 4 přijeli z osobních důvodů, nejčastěji kvůli svému partnerovi, vztahům v rodině a nebo politické situaci v zemi původu. Mezi dotázanými se vyskytlo mnoho *tuláků*, kteří rádi poznávají nová místa a neradi se usazují. Volba jet do České republiky byla spíše výsledkem souhry náhod než přímo konkrétním záměrem. Jedné cizince se jevila možnost vidět prolínání západu a východu jako zajímavá příležitost. Všichni dotázaní žijí v Praze, která je naprosto okouzila svoji krásou.

Potvrdilo se, že způsobem pro prvotní adaptaci bývá společné bydlení či jazykové, rekvalifikační a integrační kurzy. S novým prostředím pomáhá cizincům také škola, partner, příbuzní a kamarádi.

Budoucnost cizinců v České republice závisí na okolnostech, přesto jsou mezi nimi faktory, které rozhodují o jejich setrvání v hostitelské zemi. Jsou to především vztahy a práce. Cizinci berou v potaz také investici do českého jazyka, který se snaží zúročit.

Z celkové analýzy vyplývá, že se cizinci v České republice cítí dobře. Jak vypovídají aspekty jednotlivých dimenzí, podařilo se jim úspěšně se začlenit mezi majoritní společnost. Všichni dotázaní bydlí důstojně, chodí do práce, která nebudí pohoršení, mají hustou síť kontaktů, nečelí rasismu a za problém není považována ani neznalost

českého jazyka. Ukázalo se, že hodnocení úspěšnosti integrace samotnými cizinci je velmi subjektivní záležitost. Z rozhovorů jsem získala pocit, že jsou všichni dotázaní v České republice poněkud spokojeni, což mě příjemně překvapilo.

Tato diplomová práce otevírá mnoho dalších témat, kterými by se dalo zabývat. Ke zpracování se nabízejí témata jako například: Integrace cizinců ze třetích zemí nebo velmi aktuální téma- Integrace uprchlíků v České republice.

Touto tematikou se zabývám již delší dobu, a proto pro mě byla tvorba diplomové práce radostí. Informace mě obohatily nejen jako studentku, ale i jako člověka. Celá práce mě utvrdila v tom, že bych se danou problematikou chtěla zabývat hlouběji.

Použité zdroje

Literatura

BARŠOVÁ, Andrea a BARŠA, Pavel. *Přistěhovalectví a liberální stát: imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005. 308 s. Monografie; sv. č. 15. ISBN 80-210-3875-6.

BERNÁTKOVÁ, Taťjana. *Cizinec bez práv? Bez pomoci?: modul č. 4*. [Ústí nad Labem: Vzdělávací a poradenské centrum, 2011?]. 11 s. ISBN 978-80-260-2557-3.

BOBYSUDOVÁ, Ludmila a HERNANDEZOVÁ, Julie. *Cizinec a vzdělávání v České republice*. Praha: OPU - Organizace pro pomoc uprchlíkům, [2005?]. 47 s. ISBN 80-239-4741-9.

HLADÍK, Jakub. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Vyd. 1. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 73 s. Učební texty vysokých škol. ISBN 80-7318-424-9.

DOHNALOVÁ, Eva. *Úvod do sociální práce s migranty: problematika migrace a integrace v ES/EU a České republice*. Vyd. 1. Olomouc: Caritas - Vyšší odborná škola sociální Olomouc, 2012. 124 s. ISBN 978-80-87623-02-2.

KOŠKOVÁ, Alice, ed. a HUTAŘOVÁ, Ivana, ed. *Bez jazyka jsme němí: mateřský jazyk v dnešní Evropě: sborník prací z 2. ročníku literární soutěže středoškoláků Žijeme na jedné Zemi*. Praha: ÚIV, 2010. 60 s. ISBN 978-80-211-0592-8.

MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009. 144 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-2338-9.

POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice: postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. 76, 7 s. ISBN 978-80-87007-83-9.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA, Robert a HOFÍREK, Ondřej. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. 309 s. Studie; sv. 60. ISBN 978-80-7419-023-0.

SURMAČOVÁ, Anna a SARKISJAN, Marine. *Česko - náš nový domov*. Praha: [Hlavní město Praha], 2006. 96 s. ISBN 80-239-9606-1.

SCHEBELLE, Danica et al. *Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí se zřetelem na činnosti asistenčních služeb*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2013. 166, 6 s. ISBN 978-80-7416-146-9.

SCHEU, Harald Christian a kol. *Aktuální otázky migrační politiky Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2010. 120 s. ISBN 978-80-7408-031-9.

ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. 321 s. ISBN 978-80-87378-75-5.

ŠANDEROVÁ, Jadwiga. *Sociální nerovnosti v kvalitativním výzkumu: sborník z konference: Praha, říjen 2007*. Vyd. 1. Praha: Institut sociologických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, 2007. 168 s. ISBN 978-80-254-0812-4.

ŠTICA, Petr. *Migrace a státní suverenita: oprávnění a hranice přistěhovalecké politiky z pohledu křesťanské sociální etiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010. 321 s. ISBN 978-80-87378-75-5.

TRBOLA, Robert, ed. a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, ed. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR. I, Integrovaná politika*. 1. vyd. Brno: Barrister & Principal, 2011. 181 s. ISBN 978-80-87474-19-8.

TRBOLA, Robert, ed. a RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, ed. *Vybrané aspekty života cizinců v České republice*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2010. 121, 7 s. ISBN 978-80-7416-067-7.

UHEREK, Zdeněk a kol. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. 259 s. ISBN 978-80-87112-12-0.

Internetové zdroje

CIZINCI: Životní příběhy [online]. Poslední aktualizace neznámá. [datum citace 4. 7. 2015]. Dostupné z: <http://www.cizinci.cz/index.php/pribehy/8-mariam-druhy-rozhovor-na-tema-jak-ziji-cizinky-v-ceske-republice>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Počet cizinců v České republice [online]. Poslední aktualizace 1.4.2015. [datum citace 20. 7. 2012]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

INKLUSIVNÍ ŠKOLA: Počty cizinců na školách. [online]. Poslední aktualizace 3.7.2013. [datum citace 4. 7. 2015]. Dostupné z: <http://www.inkluzivniskola.cz/kdo-jsou-nove-prichozi/pocty-cizincu-na-skolach>

Periodikum

TÝDEN: Slovenská invaze. Praha: Empressa Media, a.s., 2015. ISSN 1210-9940.

Seznam příloh

Příloha č. 1- Rozhovor - Vzor

Příloha č. 2- Rozhovor č. 1 - se Sárrou, B. (USA)

Příloha č. 3- Rozhovor č. 2 - s Nastírou (Ukrajina)

Příloha č. 1 - Rozhovor - Vzor

English version

Identification data

Where are you from? What is your ethnicity?
How old are you?
How long have you been living here?

Strukturální dimenze soc. integrace

Job

Do you work? Where do you work/What's your job? What's your work position?

Is your job equal to your education? What did you do in your home country? Would you do this job in your country?

Do you work for international or Czech company?

How did you find your job? Through your agency, friends?

In which city do you work?

Would it be possible to do this job in your country?

What's the nationality of people in your company? (foreigners, Czechs) and your clients?

Have you done a course helping you to find a job here (language course, requalification)? Has anyone showed you how to look for a job?

Living

What was important for you when you were looking for your accommodation? Can you describe your accommodation briefly? Do you live alone or with someone?

Do you live with other foreigners? Is there a high concentration of foreigners where you live?

Education

What kind of studies have you done here? (university, work course, course of Czech language)

Legal status

What's your legal status? What does it mean for you? Would you like to change it? Is it difficult for you to get a working permission?

Standard of living

What's your standard of living here? (same, lower, higher)

Information about your stay

Where did you find information about living in the CR? (people from your country, other foreigners, partner, leaflets, employer)

Communication with officers

How would you evaluate communication with officers/ institutions? Did you have any negative experience with them? Do you think it was caused by your ethnicity?

Cultural dimension of social integration

Norms

Do you think it is easy for the majority society to understand your behaviour? Have you learnt informal norms of behaviour in your everyday life?

Language

Are you learning Czech? Why (surviving, understanding the culture, mentality of people, permanent residence)?

What's your level?

Do you think it is necessary to learn Czech? Or is it sufficient to speak another language?

Will you be happy with basic knowledge or do you want to learn it very well?

How do you learn it? (course, yourself, passive studies: friends, family, TV, radio)

How long have you learnt it? How often?

Respect

Do you feel you need to accommodate to the norms of the majority society and suppress your own culture? How? Does the majority society respect your difference?

Integration course

Did you do any integration course? (about culture, politics, constitution values)

Info-programmes

Have you look for some info, which would help you orient in new surrounding? (leaflets, Internet)

Culture presentation

Are you a member of an organisation supporting your culture (Czech-Vietnamese)? Would you like to be a part of it? Is it important for you to present your culture? Are Czechs interested in other customs, culture?

Free time

How do you spend your free time? What influences the way you spend your free time? How important is Czech in it?

Life in a society

Are you interested in affairs in the CR? Are you interested in what's going on in your country? (TV, politics)

Interactive dimension of social integration

Ethnicity

Do you meet people from your country?

Racism

If you are meeting other foreigners, is it because of racism or because you want?

Have you ever had a negative experience because of your ethnicity? Do people have prejudice?

Relationships

What type of relationship have you had here? (partnership, marriage, friendship, neighbours, colleagues,..)

Contact with the majority society

What contacts do you have with the majority society? Was knowledge of Czech language necessary or was it a barrier? Or was Czech even a motivation?

(Have you met more Czechs because of your Czech partner?)

Do you prefer keeping contact with Czechs or other foreigners?

Contacts with people from your country and other foreigners

Are you in touch with people from your country and other foreigners? Is it useful for you? How do you speak to them? Is it a form of being in contact with you home? Do you sort out problems together? Do you have similar problems? Do you meet only foreigners?

Nature of Czechs

Could you evaluate Czech nature (compare it with the nature of people in your country)

Identification dimension of social integration

National pride

Do you feel national pride? Do you consider yourself a part of "we" (e.g.: sport)?

Citizenship

What would Czech citizenship mean for you? (sense of belonging, advantages, rights)

Home

Where is home for you?

Identity change

Has your identity changed by living here?

Would you like to grow up your children here?

Would you like them to have Czech identity?

Do you feel to be Czech/European?

Subjective identity

In which areas do you identify yourself with the Czech society? Is home of your origin important in it? Do you have any features of character which help you identify with the majority? Do you think you would identify yourself with the majority society more after staying here longer?

Generally

Motivation of coming to the Czech Republic

So, in general..Why did you come here? (working, studies, personal reasons)

If work- why? (unemployment, dissatisfaction with work conditions, your qualification, time at work)

If personal reason-why? (partner, friends, family, culture, way of living, nature)

Adaptation strategy

What/Who helped you with adaptation (language course, shared accommodation, partner)?

Future

How long are you planning to stay here? Will you come back to your country?

Příloha č. 2 - Rozhovor se Sárrou, B. (USA)

Identification data

Where are you from? What is your ethnicity? <i>US-Georgia, Jewish</i>
How old are you? <i>27</i>
How long have you been living here? <i>10,5 months</i>

Structural dimension of social integration

Job

Do you work?

Yes.

Where do you work/What's your job? What's your work position?

I am a freelance teacher for Caledonian school and a private teacher.

Is your job equal to your education?

We can say so. I studied linguistics.

What did you do in your home country?

I was a baker and before a student.

Would you do this job in your country?

No, I would need more qualification. TEFL course is enough here, there I would need more qualification.

Do you work for international or Czech company?

Czech.

How did you find your job? Through your agency, friends?

I came here for TEFL course and it was at Caledonian school. After finishing the course they hired me at Caledonian school.

In which city do you work?

Prague.

Would it be possible to do this job in your country?

No, I would need more qualification.

Whats the nationality of people in your company? (foreigners, Czechs) and your clients?

My clients are all Czech. My co-workers are Czechs, Americans, English and others. 50 percent are Czechs and 50 are foreigners.

Have you done a course helping you to find a job here (language course, requalification)? Has anyone showed you how to look for a job?

I did the TEFL course. I found this course already in the US. During the course they told us which companies to apply and so on.

Living

What was important for you when you were looking for your accommodation? Can you describe your accommodation briefly? Do you live alone or with someone?

I changed 4 times. At the beginning I lived at TEFL house with other students. Later I moved to the centre but it was too expensive. I did not earn enough money for it. So I had to move and now I live at Strašnice. It is close (relatively close), with good connection. The condition of the flat were not important. The flat is 2 plus kk and there are 2 of us there.

Do you live with other foreigners?

I live with another American from TEFL class.

Is there a high concentration of foreigners where you live?

No, it is very Czech there. I like it.

Education

What kind of studies have you done here? (university, work course, course of Czech language)

I have done TEFL course (Teaching English as a Foreign Language), Czech course in a teahouse (there is a girl who teaches for tips or free drink), so it is not an official course.

Legal status

What's your stay status? What does it mean for you? Would you like to change it? Is it difficult for you to get a working permission?

Right now I am between visa (between two short-term statusus). It is still legal. I am in process. It worries me because they can tell me to go home. It is uncomfortable. I prefer

something more official. But it was not difficult to get a working permission. I work on živno (živnostenský list) and it is ok.

Standard of living

What's your standard of living here? (same, lower, higher)

It is lower here because I do not make as much. It is hard to get job here. I am working only 3-4 hours per day.

Information about your stay

Where did you find information about living in the CR? (people from your country, other foreigners, partner, leaflets, employer)

I found it on the Internet.

Komunikace s úředníky

How would you evaluate communication with officers/ institutions? Did you have any negative experience with them? Do you think it was caused by your ethnicity?

I have a person who helps me but they were rude to her. Once they asked me whether I kept my receipt but it was a small piece of paper and I did not have it any more. They were very unpleasant. In shops, it is better because I try speaking Czech a lot. I have a negative experience from a police station. I got drunk, so I was taken to záchytka and they were yelling at me, they were very rude. They told me I am an insexual freek. It was horrible.

Cultural dimension of social integration

Norms

Do you think it is easy for the majority society to understand your behaviour? Have you learnt informal norms of behaviour in your everyday life?

There are not too many differences. In US blowing the nose is not ok there but it is ok here. On the other hand sniffing is not ok here while it is tolerated in the US. I find it strange to say hello in elevators here to people I do not know. The difference also comes when you want to pay. Here, we better be ready when you want to order something at coffee shop and also here you have to ask for a bill while in US they bring you the bill so you have a lot of time to prepare for it. People stay here longer (all night, parties in US night life finishes at 2am). Smoking here is allowed in pubs and bars.

Language

Are you learning Czech?

Yes.

Why (surviving, understanding the culture, mentality of people, permanent residence)?

I fancy languages. I like languages. I want to learn it from intellectual interest. I am a guest and I want to be a good guest. I would do it anywhere else as well. I want to understand. To know the mentality, you need to learn more. Now I learn it just for functioning. Another reason is because of inclusion.

What's your level?

A 2 +.

Do you think it is necessary to learn Czech?

No, it is not necessary. Everybody in the Czech Republic speaks English.

Or is it sufficient to speak another language?

Generally it is.

Will you be happy with basic knowledge or do you want to learn it very well?

Yes, higher would be better. I want it.

How do you learn it? (course, yourself, passive studies: friends, family, Tv, radio)

I have an application on my phone, I also attended a Czech lesson once a week. With my Czech friend I have private lessons (I know her from hiking). My lessons are not official lessons, they are more of a conversation. In addition to that I am reading newspapers, I listen to the radio and I am trying to catch phrases and pronunciation at metro.

How long have you learnt it? How often?

10 months, once a week (+ random lessons).

Respect

Do you feel you need to accommodate to the norms of the majority society and suppress your own culture?

No, it is similar.

How? Does the majority society respect your difference?

Yes, they respect it. Sometimes there are some negative prejudice against Americans.

Integration course

Did you do any integration course? (about culture, politics, constitution values)

No.

Info-programmes

Have you look for some info, which would help you orient in new surrounding? (leaflets, Internet) *Yes, on the Internet. When I came here I read Expats guide which is written by expats and it was helpflul.*

Culture presentation

Are you a member of an organisation supporting your culture (Czech-Vietnamese)?

No.

Would you like to be a part of it?

No.

Is it important for you to present your culture?

No, nobody needs to know it. American culture is presented.

Are Czechs interested in other customs, culture?

60 percent yes but they are a bit xenophobic.

Free time

How do you spend your free time? What influences the way you spend your free time? How important is Czech in it?

In my free time I am sleeping, I am on the Internet, get out for festivals. I am trying to go there with ex-pats. I go hiking (the event is for Czechs so Czech is important). I attend events from www.meetup.com (It is a website for expats. They organise events like hiking and we visit different areas. But I usually end up as a translater for them).

Life in a society

Are you interested in affairs in the CR? Are you interested in what's going on in your country? (TV, politics)

Minimally.

Interactive dimension of social integration

Ethnicity

Do you meet people from your country?

Yes, quite a few.

Racism

If you are meeting other foreigners, is it because of racism or because you want?

No, not because of racism but it is easier for me to meet foreigners because others want to make friends, too. I am in contact with Czechs (I teach them), but we are not friends. I go outside with expats.

Have you ever had a negative experience because of your ethnicity?

No.

Do people have prejudice?

Not much. They think that Americans are stupid and have no knowledge of geography.

Relationships

What type of relationship have you had here? (partnership, marriage, friendship, neighbours, colleagues,..)

I have colleagues and friends. I would like a partner but not a partnership.

Contact with the majority society

What contacts do you have with the majority society?

I meet them during teaching, at public transport, when walking around or at events (language exchange, hiking).

Was knowledge of Czech language necessary or was it a barrier? Or was Czech even a motivation?

It is a motivation and barrier for deeper connections (I have deep connection to Czechs whose English is good otherwise it is boring).

Do you prefer keeping contact with Czechs or other foreigners?

It is the same. It is helpful to have Czech friends. They can tell me what things mean.

Contacts with people from your country and other foreigners

Are you in touch with people from your country and other foreigners?

Yes, all day.

Is it useful for you?

Yes, we are complaining wining body for each other. It is something comfortable, easy. We are sharing problems.

How do you speak to them?

English.

Is it a form of being in contact with you home?

Yes, I miss America sometimes, I need something I am familiar with.

Do you sort out problems together? Do you have similar problems?

Yes, we have similar problems and that is why we complain.

Do you meet only foreigners?

No.

Nature of Czechs

Could you evaluate Czech nature (compare it with the nature of people in your country)

Czechs are nice and welcoming, however they are closed-off, so it is harder to know them. They do not make much effort to include you unless they are open-minded. They do not care. They are not so expressive about feeling (In America you feel their hi). They are less helpful. You really have to ask them. The empathy towards homeless is the same. Czechs have more authoritative approach to learning. Czechs are more orderly. On the escalators they stand on the right side. Also dogs and kids are well behaved.

Identification dimension of social integration

National pride

Do you feel national pride?

Yes, when I speak about Czechs with other Americans, I tell them they should know about Czech Republic. Americans do not usually have an opinion about Czechs. I defend them.

Do you consider yourself a part of "we" (e.g.: sport)?

I do support them at sport events but I am not a part of Czechs. It is a long process.

Citizenship

What would Czech citizenship mean for you? (sense of belonging, advantages, rights)

I do not want a Czech citizenship but EU citizenship would be cool. I would use it for travelling.

Home

Where is home for you?

St. Luis, USA.

Identity change

Has your identity changed by living here?

Yes, I feel like a citizen of the world. I met many people from other countries here. I became more cynical. I have more freedom, independence. I became a teacher. I am less helpful.

Would you like to raise your children here?

Maybe.

Would you like them to have Czech identity?

Both, one is boring.

Do you feel to be Czech/European?

No.

Subjective identity

In which areas do you identify yourself with the Czech society?

In sporting (a lot of hobbies of Czechs are sport), going to cottage, connecting to nature. Czechs are more active and fit, it is less common to see a fat Czech person. Everyone here takes metro, there is no social stratification. In Prague there is more public life here. You can see people everywhere, so there is more interaction everywhere. Everyone here reads. Czechs are relaxed after work. They do their hobbies after work, they go to college at weekend.

Is home of your origin important in it?

Yes, our cultures are similar.

Do you have any features of character which help you identify with the majority?

I am open-minded, I give people a chance, I am curious about things (what is this, why is that).

Do you think you would identify yourself with the majority society more after staying here longer? *Yes, Czechs are reserved at the beginning. I think they would open up more after time.*

Generally

Motivation to come to the Czech Republic

Why did you come here? (working, personal reasons)

I came here to work. I wanted to live abroad. Programmes for TEFL were cheaper here but we wanted to be in Europe. Prague is a very good destination but not like Paris. Later we wanted to move to another country but we stayed here. I also wanted to learn about new culture. I thought mixture of western and eastern Europe would be an interesting combination. I thought it would be more eastern.

If work- why? (unemployment, dissatisfaction with work conditions, your qualification, time at work) *Well, I had a job there but I wanted to try something new.*

If personal reason-why? (partner, friends, family, culture, way of living, nature)

No, nothing like that.

Adaptation strategy

What/Who helped you with adaptation (language course, shared accommodation, partner)?

It was definitely during my TEFL course. I asked our coordinators about many things. My friends from school helped me, too.

Future

What about future? How long do you want to stay? Will you come back to your country?

I want to stay here at least another year. When I learn Czech, I want to use it. I want to give it more chance. I want to work and study here more.

"Im very happy to be here"

Příloha č. 3 - Rozhovor s Nastou (Ukrajina)

Identifikační údaje

Z jaké země pocházíte? Jakého jste etnika? <i>z Krymu, jsem ukrajinská Ruska-nechci, aby si mě lidi spojovali s Ruskem (kvůli politice), ale Ukrajinka taky nejsem.</i>
Kolik Vám je let? 22
Jak dlouho tu žijete? <i>8 měsíců</i>

Strukturální dimenze sociální integrace

Práce

Pracujete?

Ne.

Bydlení

Jaká kritéria byla pro Vás důležitá při výběru bydlení? Popište Vaše bydlení. Máte vlastní bydlení nebo bydlíte s někým?

Moje ubytování bylo zajištěné společně s kurzem, ale teď (po skončení kurzu) si chci najít samostatný pokoj. Hlavní je, aby tam byl klid a metro. Vzdálenost do centra není důležitá. Teď bydlím v hotelu Krystal (3 patra jsou kolej, zbytek hotel). Bydlím ve dvou-lůžkovém pokoji. Neplatím za to nic, ale od magistra mi to už nikdo neplatí.

Bydlíte v lokalitě s majoritní společností nebo tam, kde je vysoká koncentrace cizinců?

Jakých? Vašich krajanů? Tvoříte v lokalitě menšinu nebo většinu?

Ano, je to kolej jenom pro lidi, kteří se chtějí naučit česky (Srbové, Rusové, Ukrajinci).

Vzdělávání

Jaké studium jste v ČR absolvoval? (VŠ, pracovní kurzy, kurzy ČJ)

ÚJOP - Ústav jazykové a odborné přípravy pro UK. Mám tam nejen češtinu, ale i odborné předměty. Je to pro lidi, kteří chtějí studovat na Karlově Univerzitě.

Legální status

Jaký pobytový status zde máte? Co to pro Vás znamená? Chtěl byste ho změnit? Je těžké získat pracovní povolení?

Mám zde trvalý pobyt. Je to nejlepší varianta pro studium. Jsem s ním spokojená. Pokud bych chtěla pracovat, tak mám limitovaný počet hodin, které můžu pracovat.

Životní úroveň

Jakou životní úroveň v ČR máte? (vyšší, stejnou, nižší)

Určitě vyšší. Nemusím platit za pobyt a k tomu dostávám 11 000 Kč od školy na měsíc. Je to hodně, ale musím z toho platit pojištění.

Informace o pobytu

Kde jste získal informace o pobytu v ČR (krajané, jiní cizinci, partneři, infobrožury, zaměstnavatel)

Informace jsme sehnala od kamarádky z mojí země. Je to novinářka a našla článek o tom, že je možné studovat v České republice. Tak jsem napsala na Karlovku. Většinou sem ale lidi přicházejí, protože tu mají někoho z rodiny. Většina lidí z Krymu jde studovat do Polska, ne sem, protože je polština podobnější ruštině.

Komunikace s úředníky

Jak byste hodnotil komunikaci s úředníky? Setkal jste se s nepříjemným vystupováním? Myslíte, že to bylo ovlivněno Vaší etnicitou?

Žádnou negativní zkušenost nemám. Mluvím česky, což určitě pomáhá. Navíc lidé soucítí s Ukrajinou. Situace je tam špatná.

Kulturní dimenze sociální integrace

Osvojení norem

Myslíte, že je pro majoritní společnost snadné chápat Vaše chování? Osvojil jste si normy chování (neformální) v běžné společnosti?

Problém to nebyl, protože už jsem v jiný zemi žila (v Polsku). Jiné je tady třeba placení. Když na Krymu někoho zveš, tak musíš platit. Na Ukrajině není slušné smrkat na veřejnosti. Popotahování je ale v pohodě, to tam dělají všichni.

Jazyková znalost

Učíte se česky?

Ano.

Z jakého důvodu (přežití, porozumění kultuře a mentalitě lidí) ? (Potřebujete získat trvalý pobyt?)

Kvůli studiu. Chci také porozumět kultuře. K tomu jsou důležité jazyky. Mám bakaláře z kulturologie. Víím, že skrz jazyk se toho nejvíc dozvím.

Považujete znalost češtiny za nutnost nebo si vystačíte s jiným jazykem?

Považuju to za nutnost.

Postačí Vám základní znalost nebo se chcete naučit česky velmi dobře?

Velmi dobře.

Jakým způsobem se ČJ učíte (kurz, samostudium, pasivní studium (přátelé, rodina), TV, rádio?)

Kurzy, videa (například animovaný film v ČJ, snažím se číst), pomáhají mi také kamarádi.

Jak dlouho a jak často se ČJ učíte?

Každý den (8-12 hodin) + odborné předměty (každý den, 2 hodiny).

Respekt

Cítíte nutnost (přizpůsobit se normám společnosti) a potlačit vlastní kulturu?

Ne, vůbec.

Jak? Respektuje majoritní společnost Vaše odlišnosti?

Ano, cítím toleranci. Na Ukrajině cítím daleko větší nutnost se přizpůsobovat (Jsi na Ukrajině, mluv ukrajinsky).

Integrační kurzy

Účastnil jste se integračních kurzů (o kultuře, politice, ústavních hodnotách)?

Ano, na ÚJOPu jsme se učili české realie, měli jsme tam společensko-kulturní semináře, učitelé byli Češi. Nabízeli nám i kurzy české kuchyně, různé festivaly, vyprávěli nám o politice. Celý tento rok na ÚJOPu byl integrační.

Infoprogramy

Hledal jste informace, které Vám umožní lepší orientaci v novém prostředí (brožury, web. stránky)?

Nejvíce informací jsem se dozvěděla na ÚJOPu. Učitelé nás odkázali na nejrůznější stránky (www.mapy.cz, www.kudyznudy.cz, stránky českých drah atd). Dostali jsme celý seznam užitečných webových stránek. Vše jsme si vyzkoušeli na počítačových hodinách.

Prezentování zvyků

Jste součástí nějaké organizace podporující Vaši kulturu (Česko-Arabská, Vietnamská)?
Chtěl byste se stát její součástí?

Ne, nejsem. Nechci být součástí organizace ani pro Rusko, ani pro Ukrajinu (z politických důvodů). Ráda ale představím naše jídlo, to mi nevadí. Také ráda pomůžu s jazykem.

Je důležité prezentovat veřejně Vaše zvyky, kulturu?

Ne, není.

Mají Češi zájem o jiné zvyky, kulturu?

Ano, starší lidé se se mnou chtějí bavit rusky. Nezáleží jim ani tak na obsahu, ale vidím na nich, že chtějí prodat svoji znalost ruštiny a očekávají pochvalu, jak hezky mluví. Chtějí se pochlubit. Mladší lidé chtějí poznat, jak to na Ukrajině doopravdy je. Chtějí slyšet můj názor na to, co se tam děje. Nechtějí pouze podléhat médiím.

Volný čas

Jak trávíte svůj volný čas? Co ovlivňuje výběr volnočasových aktivit? Jakou roli při něm hraje znalost ČJ?

Na začátku jsem nechtěla mluvit česky, protože jsem neměla jistotu, ale jakmile jsem ji získala, tak ano. Chodím ven, do kina, na různé akce, do divadla, na operu, design market, občas stopuju. Ráda chodím na opery, protože tu seženu lístky levně. Ráda se účastním akcí pro Čechy, ne pro Rusy. Rusové v Čechách jsou arogantní, nemluví česky a sdružují se. Řekla bych, že je to taková jejich specialita tady v Čechách. Žila jsem i v jiných zemích (Polsko, Švýcarsko) a tam jsem si takového chování nevšimla. Volný čas tedy raději trávím s Čechy.

Život ve společnosti

Zajímáte se o dění ve společnosti v ČR?

Čtu noviny, sleduju českou televizi.

Zajímá Vás, co se děje v zemi původu? (TV, politika)

Nesleduju, nechci, ovlivňuje to. Nemám ráda politiku. Tady to sleduju kvůli češtině.

Interaktivní dimenze sociální integrace

Etnické enklávy

Pohybujete se velmi často se svými krajaný?

Ano, studuju s nimi.

Rasismus

Proč? Z vlastní vůle či donucení většinové společnosti (rasismus)?

Snažím se krajanům vyhýbat a chci se seznámit s novými lidmi. Nechci trávit čas s Rusama.

Předsudky

Setkal jste se s předsudky díky Vaši národnosti?

Ano, někdy. Když řeknu, že jsem z Krymu, tak reakce je většinou: Ty jo! A na čí straně jsi? Chtějí ale slyšet můj názor. Jestli mají předsudky starší lidé, to nevím, protože je neznám.

Vztahy

Jaké vztahy jste zde navázal (partnerství, manželství, kamarádi, sousedé, kolegové,..)?

Spolužáci ze školy, učitelé, kamarádi.

Kontakt s majoritní společností

Jaké máte kontakty s majoritní společností?

Setkávám se s nimi při studiu, na akcích, v dopravních prostředcích, na akcích v noci (v hospodě je jednoduché navázat kontakt a začít se s někým bavit).

Byla jazyková bariéra překážkou nebo naopak motivací?

Motivací. Na začátku to bylo těžké. Všemmu jsem sice rozuměla, ale styděla jsem se za chyby.

(Znáte díky Vašemu partnerovi více Čechů nebo udržujete kontakt spíše s Vašimi krajaney?)

Povaha Čechů

Jak hodnotíte povahu Čechů? (Skrz vlastní zkušenost a porovnáním s lidmi v zemi původu.)

Češi jsou otevření (více než na Ukrajině). Řekla bych, že jsou čestnější. Tady se lidé jinak oblékají (více přátelsky). Na Ukrajině musí učitelka vypadat ideálně za každou cenu. Vždy musí mít podpatky (i kdyby jí měly upadnout nohy). Na Ukrajině se obecně dbá na to, co na to řeknou lidi. I studenti musí vypadat krásně. Všichni myslí na to, co na to řeknou lidi, proto se tam lidé oblékají krásně a mají na sobě drahý šperky. Na Krymu to tak není, to platí spíš na centrální Ukrajině (bez ohledu na to, jestli je to Rus nebo Ukrajinec). Tady v Čechách se ale snaží lidé cítit se pohodlně.

Kontakty s krajaney a ostatními cizinci

Udržujete zde vztahy s krajaney a ostatními cizinci?

Jenom proto, že s nima studuju, jinak bych je nehledala. Mám jich doma dost.

Jak je Vám tento vztah užitečný?

Není to pro mě důležitý.

Mluvíte s krajaney mateřským jazykem?

Snažím se s nima mluvit česky, ale někdy to sklouzne k češtině, všichni se snaží mluvit česky nebo to prokládáme.

Udržujete tím kontakt s domovem?

Ne.

Řešíte podobné problémy?

Ano, řešili jsme dokumenty k vizům. Je to lehčí s nima řešit problémy. Každý něco zná.

Je okruh Vašich známých složený pouze z krajanů a cizinců?

Ne pouze z nich, ale hodně jich znám díky studiu. Příští rok to snad už bude jinak.

Identifikační dimenze soc. integrace

Národní hrdost

Pociťujete národní hrdost?

Ano, při hokeji.

Považujete se za součást kolektivního "my" (například ve sportu)?

Při sportu ano, ale jinak ne. Je to tím, že já nevím, kdo jsem. Chybí mi identita. Jsem Ruska? Jsem Ukrajinka?

Občanství

Co by pro Vás znamenalo české občanství (sounáležitost, výhody, získání práv)?

Zatím bych ho nechtěla. Nechtěla bych ho pro sounáležitost. Nejsem nositelkou kultury, nevidím v tom smysl.

Domov

Kde je pro Vás domov?

Necítím to nikde, ale když už, tak na Krymu.

Udržujete vztahy se zemí původu?

Ano.

Identita se mění

Mění se Vaše identita působením vlivu majoritní společnosti?

Na Ukrajině jsem cizinka. Tady jsem ale zjistila, že mám také právo cítit hrdost na zemi, z které pocházím. Na Ukrajině je stále mnoho, na co být hrdá.

Chtěl byste zde vychovávat Vaše děti?

Proč ne.

Chtěl byste, aby měly českou identitu?

Možná ano. Česká je dobrá, ale ukrajinská je agresivní.

Cítíte se být Čechem nebo Evropanem?

Evropankou možná, Češkou ne. Nemluvím tak dobře česky, nenarodila jsem se tu.

Subjektivní ztotožnění

V které oblasti se ztotožňujete s českou společností?

Mám stejný názor na vzdělání. Líbí se mi zdejší systém, je tu velký výběr. Mimo univerzitu se pořádá hodně akcí. Líbí se mi, že učitelky neberou nic osobně. Lidé jsou tu klidnější a šťastnější. Také bych chtěla být klidnější. Líbí se mi zdvořilost. Lidé zde neberou úplatky. Nenosí tu balíčky na úřady nebo do škol, aby měli lepší známky a výhody.

Jakou roli u Vás hraje země původu?

Cítím se být součástí Evropy, cítím se blíže Evropě. Je pro mě jednodušší mluvit česky díky ukrajinštině. Rozumím.

Máte nějaké povahové rysy, které Vám pomáhají se ztotožnit s majoritní společností?

Jsem tolerantní, otevřená, chci se seznamovat, nechci se stranit, snažím se integrovat. Je to otázka úcty, musím respektovat. Jsme tu na návštěvě.

Myslíte si, že po delším pobytu byste se více ztotožnil s českou společností?

Možná (problém je ve slově ztotožnění).

Obecně

Motiv migrace do České republiky

Byl motiv Vašeho příjezdu do ČR spíše osobní nebo pracovní?

Osobní. Po bakaláři nemůžu nic dělat. S tím, co jsem vystudovala (kulturologii) nelze nic dělat. Potřebovala jsem jít dále. Je to obor nanic. Česko byla dobrá možnost. Je tu levně, můžeš odtud cestovat.

Které z těchto důvodů hrály roli pro Vaši migraci?

osobní důvody:

- partner, vztah, sňatek NE
- kamarádi, někdo z rodiny (family and friend effect) NE
- obliba země, kultury, přírody, atmosféry, prostředí NE, *nic jsem nevěděla.*

-touha po poznání nových lidí, zemí, prostředí *ANO, taky*

-typ tulák (živ. styl, neusadí se) x typ turista *ANO, předtím jsem žila v Polsku, Švýcarsku. Chci cestovat.*

(nové zážitky, ale vazby na domov)

- psychologické a sociální faktory (nespokojenost se společností, s atmosférou země, milující cestování) *-ANO, taky situace doma-to byl nejdůležitější důvod.*

Adaptační strategie

Co Vám pomohlo s adaptací v České republice? (Zapsal jste se na kurzy českého jazyka, a tím poznal nové lidi? / Měl jste společné bydlení?)

Začala jsem tady chodit na kurz, navštěvovala jsem language club.

Znal jste někoho, kdo žije v České republice, ještě před Vaším příchodem do ČR? Nebo měl jste nějaké jiné vazby na Českou republiku? *NE, nikoho jsem neznala.*

Budoucnost v ČR

Jak dlouho tu žijete a jak dlouho plánujete v ČR pobýt?

Minimálně 2 roky tu budu studovat magisterské studium. Poté to vidím tak napůl. Nechci ztratit kontakt s domovem.

Jste zde déle než jste původně plánoval? Na čem záleží Vaše setrvání v ČR? (například: pracovní důvody, osobní důvody-vztahy)

Před Krymem jsem byla ztracena. Nevěděla jsem, jestli tu zůstanu. Po kurzu jsem se rozhodla, že tu zůstanu, protože jsem tady měla dobré zážitky. Byla by škoda nevyužít češtinu. Je tady jednodušší najít si práci. Všechno je tam těžší. Mám možnost se tu naučit jazyky.

Myslíte si, že se vrátíte do země původu?

Ano, ale až po studiu. Práci tu asi hledat nebudu.